

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTATA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**PROBLEMI NASILJA NAD ŽENSKAMI IN
OTROCI V POMURSKI REGIJI (V POMURJU)**

Danijela Berden

Ljubljana, marec 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**PROBLEMI NASILJA NAD ŽENSKAMI IN OTROCI V POMURSKI
REGIJI (V POMURJU)**

Kandidatka: Danijela Berden
Vpisna številka: 04028410
Študijski program: visokošolski strokovni študijski program Javna uprava
Mentor: mag. Slavko Debelak

Ljubljana, marec 2011

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Danijela Berden, študentka izrednega študija visokošolskega strokovnega programa Javna uprava, z vpisno številko 04028410, sem avtorica diplomskega dela z naslovom:

Problemi nasilja nad ženskami in otroci v pomurski regiji (v Pomurju)

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Valerija Horvat

Ljubljana, 01.03.2011

Podpis avtorice:

POVZETEK

Nasilje. Beseda, ob kateri večino ljudi preleti srh. Kljub vsem prizadevanjem, da bi ga zmanjšali, morda celo ukinili, je še vedno prisotno, pa če si to priznamo ali ne.

Veliko nasilja se dogaja v družinah, nad ženskami, nad otroki in mladostniki. V družini veliko trpinčenih žena vztraja iz najrazličnejših razlogov. Veliko si jih sploh ne upa priznati, da so žrtve nasilja.

V Pomurju možnost zatočišča ženskam z otroki, ki so žrtve nasilja, nudi Varna hiša Pomurja, kjer jim poleg varnega prostora nudijo tudi ustrezno psihosocialno pomoč in podporo. Mladim in otrokom pa pomaga Krizni center Murska Sobota.

Najpogosteje ima prvi stik z žrtvijo nasilja policija, ki ukrepa in nadaljuje postopke na različne načine, predvsem pa je veliko odvisno od žrtve, ki storilca kaznivega dejanja prijavi ali ne.

Pomembno je osveščanje vseh nas, da si ne zatiskamo oči pred nasiljem, kakor tudi uslužbencev različnih služb, ki imajo stike s temi osebami, ki so še posebej ranljive, da bodo žrtvi nasilja pravilno in pravočasno pristopili na pomoč.

Ključne besede: nasilje nad ženskami, žrtve nasilja, varna hiša, krizni center za mlade, družina, vladne organizacije, nevladne organizacije

SUMMARY

The problems of the violence against women and children in pomurje region

Violence. The word that gives most people shudders. Despite all efforts to diminish it or perhaps even abolish it, violence is still present, whether we admit it or not.

Violence is present mostly within families, against women children and youth. Many abused women stay in families for various reasons. Many of them don't even dare to admit that they're victims of violence.

Women with children in Pomurje region, who are the victims of domestic violence, can find shelter in Pomurje Safe House (Varna hiša Pomurje), which offers them a safe home and an appropriate psychosocial help and support. Meanwhile, the youth and children can find help at Murska Sobota Crisis Center (Krizni center Murska Sobota).

In most cases, police is the first to have contact with violence victims. The police then takes action and continues with the various procedures. However, a lot depends on the victim, who decides whether to report the offender or not.

It is important to raise the awareness of general public concerning the violence. Furthermore, we should also make aware all those officials who have contact to these extremely vulnerable victims in order to offer them appropriate and timely help.

Key words: violence against women, victims of violence, safe house, crisis center for youth, family, governmental organizations, nongovernmental organizations

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA.....	ii
POVZETEK.....	iii
SUMMARY.....	iv
1 UVOD.....	1
2 NASILJE NAD ŽENSKAMI IN OTROCI V DRUŽINI.....	4
2.1 Zgodovina nasilja.....	4
2.2 Opredelitev nasilja v družini.....	5
2.3 Družina.....	6
3 OBLIKE NASILJA.....	8
3.1 Fizično nasilje.....	8
3.2 Psihično nasilje.....	8
3.3 Spolno nasilje.....	9
3.4 Ekonomsko nasilje.....	9
3.5 Zanemarjanje.....	9
3.6 Čustveno nasilje.....	10
4 PRIJAVA NASILJA.....	11
4.1 Razlogi, zakaj ženska ne prijavi nasilja:.....	13
4.2 Razdelitev žrtev nasilja.....	13
4.3 Načini racionalizacije.....	14
5 NASILJE V POMURJU IN MOŽNOSTI UMIKA.....	17
6 PREDSTAVITEV VARNE HIŠE POMURJA.....	19
6.1 Namen in cilji varne hiše.....	20
6.2 Financiranje.....	20
6.3 Vloga varne hiše.....	20
6.4 Program in cilji dela v varni hiši.....	21
6.4.1 Metode dela.....	21
6.5 Načela varne hiše.....	24
6.5.1 Dostopnost.....	24
6.5.2 Pravila bivanja v varni hiši.....	25
6.5.3 Sprejem v varno hišo.....	25
6.5.4 Pomoč za samopomoč.....	26
6.5.5 Bivanje v varni hiši.....	26
6.6 Odhod iz varne hiše.....	26
6.6.1 Stanovanjski problem.....	27
6.6.2 Ekonomski problem.....	27
7 PREDSTAVITEV KRIZNEGA CENTRA ZA MLADE MURSKA SOBOTA.....	28
7.1 Program in cilji dela.....	29
7.1.1 Metode dela:.....	29
7.2 Dejavnosti kcm.....	30
7.2.1 Interventna služba.....	30
7.2.2 Dnevni center.....	30

7.2.3	Svetovanje – izven domska obravnava.....	31
7.2.4	Modri telefon Peter Klepec.....	31
7.3	Hišni red v kriznem centru za mlade.....	32
7.4	Statistični podatki.....	32
8	VLADNE ORGANIZACIJE	34
8.1	Center za socialno delo	34
8.1.1	Naloge Centra za socialno delo Murska Sobota	34
8.1.2	Načrt pomoči žrtvi.....	35
8.1.3	Regijska služba za koordinacijo in pomoč žrtvam	35
8.2	Policija	35
8.3	Državno tožilstvo in sodišče.....	37
8.3.1	Prepovedi zaradi nasilnih dejanj	37
8.3.2	Prepustitev stanovanja v skupni rabi.....	38
8.3.3	Stanovanjsko varstvo v primeru nasilja ob razvezi.....	38
8.3.4	Izvršba	39
8.3.5	Brezplačna pravna pomoč.....	39
8.4	Zdravstvo	39
9	NEVLADNE ORGANIZACIJE.....	41
9.1	Materinski dom	42
9.2	Krizni center, varna hiša, zatočišče.....	42
9.3	Društva	42
10	ZAKONODAJA.....	43
11	POSLEDICE NASILJA.....	45
12	ZAKLJUČEK	46
	LITERATURA IN VIRI	48
1.	SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE	48
2.	ČLANKI.....	48
3.	DRUGI VIRI.....	49
4.	ZAKONI	49
5.	VIRI Z INTERNETA	49

1 UVOD

Zdi se, da danes bolj kot kadarkoli prej vsi doživljamo svet nasilja, pa če si to priznamo ali ne, kajti nasilje je prisotno povsod okoli nas in med nami, je žal vse pogostejše sredstvo za reševanje sporov in problemov. Mnogo ljudi ta vzorec vedenja vedno bolj vključuje tudi v svoje družinsko življenje, vzgojo otrok, odnos do šibkejših, do žensk. V teh primerih govorimo o kaznivih dejanjih grdega ravnanja, ogrožanja varnosti, nasilništva ter zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja. (po Bobnar v: Kozmik, Dobnikar, 1999, str. 63-65)

25. november je mednarodni dan boja proti nasilju nad ženskami. Nasilje v družini je kršitev človekovih pravic žensk in otrok. Varnost pa je ena izmed temeljnih človekovih potreb.

Nujno je, da se družba in posameznik zavzameta, da se nasilje odpravi. Nekatere ženske dolga leta prenašajo nasilje bližnjih oseb. Kaj jih zadržuje, da ne ukrepajo, da vztrajajo, ostajajo v okolju, ki ni primerno in jim ne omogoča zadovoljevanja njihovih potreb, med drugim tudi varnosti? Kaj bi jim lahko pomagalo pri odločitvi, da nasilje prekinejo? Kaj bi jih lahko vzpodbudilo k temu, da odidejo, da se odmaknejo okolju, ki je vse drugo kot ugodno.

Žrtve nasilja ne bi smele dopustiti, da jih kdorkoli kakorkoli ponižuje tudi s takimi ali drugačnimi oblikami nasilja. Ker te osebe trpijo in so velikokrat osamljene, brez prave podpore, jim je potrebno pomagati. Ponuditi jim je potrebno možnost, da se umaknejo na varno okolje, v prostore kot so varne hiše in materinski domovi, kjer dobijo podporo, svetovanje in nekoga, ki jim je pripravljen prisluhniti.

Verjetno je najbolj znano »priežališče«, kamor se lahko v stiski zatečejo ženske z otroki varna hiša. Tu dobijo žrtve nasilja strokovno pomoč in možnost brezplačnega bivanja.

V času bivanja v varni hiši ženska pridobi notranjo moč, pogum, samozavest in odločnost, poveča se ji občutek lastne vrednosti, hkrati pa se ji zmanjša občutek strahu pred partnerjem oz. pred osebo, zaradi katere je v stiski. Nauči se prepoznavati svoje potrebe in jih tudi zadovoljevati.

Tako se žrtve nasilja s pomočjo strokovnih delavcev osamosvojijo in zaživijo svobodno. Nekatere se vrnejo v svoje družinsko okolje, nekatere pa si ustvarijo nova ognjišča.

Osnovni moto ustanov, ki dajejo zavetje ženskam, žrtvam nasilja, je, da ne sme biti, ne glede na merila, odbita neposredna pomoč niti eni ženski.

Z nasiljem se lahko srečujejo ženske in otroci v vseh starostnih, socialnih, izobrazbenih in poklicnih slojih in so v glavnem prepuščeni sami sebi, kajti določene inštitucije jim morda ne morejo, ne znajo ali celo nočejo pomagati.

Osebe, ki doživljajo nasilje, se tako znajdejo v brezupu, nemoči, depresivnosti, vse bolj se jim povečuje občutek manjvrednosti, nesposobnosti, veliko le-teh se počuti odgovornih za to, kar se jim dogaja. Pri večini pa je prisotno močno in nenehno upanje, da bo nasilnež spremenil svoje vedenje. Vendar se začarani krog nasilja nikoli ne razklene sam od sebe, brez odločenosti žrtve, da izstopi iz njega in brez pomoči od zunaj.

Nasilje, ki ga doživljajo žrtve, sega od groženj, zastraševanj, zasmehovanj, izsiljevanj, prek lasanja, klofut, brc do spolnega nasilja. (po Dobnikar v: Pavlović, 1990, str. 35)

Družinsko nasilje je po besedah Tatjane Bobnar v zadevi Nasilje na ženskami, ki ga je izdal Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko v Ljubljani leta 1999, opredeljeno kot poskus kontrole. Po mnenju avtorice so napadalci pogosto ljudje s slabo samopodobo, ki trpinčijo druge družinske člane zato, ker vedo, da jih lahko. Na drugi strani pa imamo žrtve, ki so velikokrat materialno in čustveno odvisne od svojih nasilnih partnerjev in ki vidijo sebe le v mejah svojih družin.

Ženske, ki so žrtve partnerjevega nasilja, iz različnih razlogov vztrajajo v zvezi z nasilnežem, poskušajo opravičevati njegovo obnašanje s tem, da iščejo vzroke za njegovo agresijo v svojem obnašanju. Dostikrat moževemu nasilnemu vedenju sledita faza njegovega opravičevanja in obdobje relativnega miru. Družinski člani, zlasti partnerka, sprejmejo opravičilo in v navidezni harmoniji živijo do ponovnega izbruha agresije.

Stalno nasilje v družini je še posebno ogrožajoče za otroke, ki težka pozabijo slike pretepe ne mame ali starša, ki kričita drug na drugega. Ti otroci tako postanejo žrtve nasilja že s tem, ko so priče takemu ravnanju staršev, tudi če sami fizično niso bili trpinčeni. Ker je po besedah Tatjane Bobnar nasilje priučeno obnašanje, postanejo otroci, ki so priča nasilju ali so bili sami trpinčeni, kasneje velikokrat tudi sami prestopniki.

Nasilje v družini je kljub vsemu še vedno razmeroma slabo raziskan in malo poznan pojav iz »zasebnega življenja«, ki se dogaja med štirimi stenami. Nemočne žrtve se zaradi strahu le redko uprejo in prijavijo storilca. Kljub temu se v zadnjem času o nasilju v družini vse več govori, med drugim tudi o pretepeni ženi, vendar morda še vedno premalo.

Pretepena ženska je opredeljena kot ženska, ki jo mož vedno znova namerno in okrutno pretepa in ki pogosto trpi težke fizične poškodbe.

Vprašanje, ki se stalno zaskrbljujoče ponavlja, je: zakaj pretepena ženska ostaja in vztraja v tej, zanjo velikokrat nevzdržni situaciji.

Odgovor je težek. Na to vprašanje je težko odgovoriti, ker so poglavitni vzroki in izvori nasilja še neraziskani. Raziskave o tem so potekale v Ameriki in deloma v Evropi v azilih za pretepe ne ženske.

Po mnenju raziskovalcev so razlogi pretežno osebni (strah, manjvrednostni občutki, pasivnost, depresija, sram, vera v spremembo na bolje) ter socioekonomski (nezaposlenost, družbena izolacija in pritiski lastne družine). Ženska, ujeta v mrežo nasilja, dolžnosti in odgovornosti, si poskuša razložiti ne samo zunanjo podobo tega pojava, ampak tudi svoje vedenje in čustva. Da bi ohranila samospoštovanje in se izognila anksioznosti, se zateka k racionalizaciji svojega ravnanja. Tehnika racionalizacije je način, kako ženska opravičuje problematično situacijo, zato da lahko nanjo pristane, pa naj je še tako težka. (po BOTACO-BEGOVIĆ v: Pavlović, 1990, str. 47)

Vzroki za nasilje v družini so največkrat alkohol, problemi življenja v mešanih zakonih, migracije družin z drugačno kulturo in navadami. In ravno v teh družinah ženska mnogokrat zaradi ekonomske osamosvojitve, ki izhaja večkrat tudi iz nuje zaposlitve za preživetje, ni več pripravljena prenašati modelov družinskega življenja, prenesenih iz starega okolja (opravljanje vseh hišnih opravil, poslušnost, pokornost, nemalokrat tudi

poniževanje z opravljanjem določenih opravil itd.). V družinah, ki so prišle iz drugih okolij, kakor tudi v mešanih zakonih, je veliko policijskega posredovanja. Vse te intervencije policije v ta okolja, oziroma klici teh žrtev, predstavljajo napredek, pomenijo tudi pogum žrtve in njeno odločnost, da skuša nasilju narediti konec, pomenijo začetek sprememb. Vse več je evidentiranega družinskega nasilja v novih naseljih z mladimi družinami, medtem ko stara mestna jedra s starejšimi prebivalci glede družinskega nasilja niso aktualna. (po BAŠIĆ v: Pavlović, 1990, str. 57-58)

Zaradi vsega tega je država dolžna sprejeti ustrezne ukrepe na področju izobraževanja, in sicer za preoblikovanje družbenih in kulturnih vzorcev vedenja moških in žensk ter odpravo predsodkov, običajev in drugih navad, ki temeljijo na ideji o podrejenosti enega od spolov ter stereotipnih vlogah žensk in moških.

Zavedati se moramo, da le nekaj posameznikov ne more storiti skoraj nič. Najprej se moramo težav sploh zavedati in si šele nato prizadevati za odpravo le-teh, pri čemer pa je za uvedbo sprememb potreben prav vsak posameznik. Če hočemo ne le učinkovito pomagati žrtvam nasilja, ampak dolgoročneje ustvarjati pogoje, v katerih bo nasilje nad ženskami prepoznano kot huda kršitev človekovih pravic in dostojanstva žensk, morata biti izobraževanje in osveščanje namenjena najširši javnosti.

Namen mojega diplomskega dela je bil izpostaviti dejstvo, da kljub pozitivnim spremembam, področje, ki naj bi urejalo družinsko nasilje, še zdaleč ni urejeno. Ob pisanju diplomske naloge sem imela cilj ugotoviti, kakšne in katere rešitve bi bile potrebne za uspešno preprečevanje nasilja v družini oz. izboljšanje obstoječe problematike.

V diplomski nalogi sem predstavila Varno hišo Pomurja in Krizni center za mlade Murska Sobota, ki sta navadno zadnja možnost za pobeg žensk in otrok iz nasilnega odnosa oz. družine.

2 NASILJE NAD ŽENSKAMI IN OTROCI V DRUŽINI

2.1 ZGODOVINA NASILJA

Nasilje je med ljudmi prisotno že od antičnih časov, svetopisemska Kajn in Abel, Vorančeva Meta in Samorastniki in lahko rečemo skoraj vsepovsod. (nasilje v totalitarnih režimih, vojnah, vsakodnevno nasilje na naših cestah, v medijih, družinah).

Položaj žensk in tudi otrok je bil v zgodovini tesno povezan z nasiljem, ki je bilo družbeno dovoljeno oz. sprejemljivo. V mnogih kulturah je imel oče pravico popolnega lastništva nad telesom in dušo žene in otrok. Družinski poglavar je tako lahko ženo ali otroka mučil, prodal, daroval, ubil. Žena je bila torej v zgodovini lastnina moža, nad katero je gospodoval, si jo prilagajal in vzgajal, nenazadnje tudi z nasiljem. Pretepanje žene je bilo običajno, saj je mož imel pravico, da ravna z njo po svoji volji.

Kljub formalni enakosti spolov pred zakonom je nasilje nad ženskami tudi v današnji družbi še vedno velikokrat razumljeno in obravnavano kot zasebna zadeva. Ženske smo kljub zakonodaji še vedno v podrejenem položaju v odnosu do moških, in sicer tako v socialnem in gospodarskem kot telesnem in še v katerem drugem smislu.

Nasilje nad ženskami in otroki je vsebovano v kulturnih normah. Nasilnost je vpeta v sistem vzgoje, je bolj ali manj legitimna in splošno sprejeta. V družbi je pogosto prepričanje, da je nasilje reakcija moškega v težavah, za katere so krivci ženska in otroci. Ženska je tako razumljena kot objekt, na katerem moški lahko sprošča svojo napetost. To je vzgoja, ki ji je predpisana v okviru tradicionalne vzgoje. Velik del družbe je žal še danes prepričan, da je pretepanje žensk in otrok upravičeno. K razumevanju t. i. moških in ženskih vlog v družbi veliko prispeva razumevanje procesa socializacije. V tem procesu se deklice in dečki od malega učijo svojih vlog in položaja v družbi. Tako ponavadi fantke vzgajamo v duhu odločnosti, agresivnosti, odgovornosti, deklice pa naj bi bile predvsem občutljive, čustvene, sposobne življenja v druge.

Takšna socializacija v veliki meri vpliva na to, da ženska, ki doživlja nasilje, ne zapusti svojega nasilnega partnerja, saj je sestavni del nasilnega odnosa prepričanje žrtve, da je sama kriva za nasilje, ker je npr. slaba gospodinja, slaba mati, ker hoče biti preveč samostojna, ker zavrača spolne odnose, je preveč zaščitniška do otrok itd.

V dolgo časa trajajočem nasilnem odnosu začne ženska nasilneževa opravičila doživljati kot dejstvo, njegovo razumevanje njunega odnosa pa kot stvarnost. Ta proces je eden izmed glavnih razlogov, da se ženske, ki doživljajo nasilje, težko izvijejo iz nasilne situacije, saj krivdo za doživeto pripisujejo sebi, ker ne izpolnjujejo partnerjevih zahtev in potreb.

Krivdo za doživeto nasilje pa žrtvi žal pogosto pripisuje tudi okolica (družina, prijatelji, prijateljice, znanci, znanke in druge institucije). Tako se tisti, ki se sprašujejo, »kako prekiniti začarani krog nasilja«, ponavadi usmerijo na žrtev. Če ob tem iščejo še opravičila za nasilneževa dejanja, kar sploh ni redko, se zaščita, ki naj bi bila namenjena žrtvam, sprevrže v zaščito nasilnežev, saj so njihova dejanja tolerirana kot izraz moškosti. (po Božac Deležan v: Kozmik, Dobnikar, 1999, str. 11)

V zahodnih družbah so bile ženske in otroci brez formalnih pravic. Lahko povemo, da so bili neke vrste lastnina z menjalno vrednostjo, ki se jih poseduje.

Nasilje moškega nad žensko je po besedah Mojce Dobnikar vedenje, s katerim moški nadzira žensko in uporablja moč nad njo.

Tradicionalna, stereotipna je delitev na tako imenovane moške in ženske vloge, ki so obarvane s tako imenovanimi moškimi in ženskimi vrednotami. Moške vrednote so: konkurenčnost, bojevitost, odločnost, samozavest, uveljavljanje sebe na račun drugih, avtoritarnost, hierarhičnost itd., ženske vrednote pa so: sočutje, ljubezen, toplina, sprejemanje drugega, strpnost itd.

Problemov sploh ne bi bilo, če se nosilci vrednot z njimi ne bi identificirali.

Z uvedbo ustavne enakopravnosti in pravice žensk do zaposlitve so ženske postopoma množično zasedle tista področja javnega življenja, ki se vsaj deloma utemeljujejo na t. i. ženskih vrednotah – posvete, uslužnostne dejavnosti, socialo itd., pri čemer so vodilne položaje tudi tu še naprej v glavnem obdržali moški.

Tudi v intimni sferi se srečata nosilec moških in nosilka ženskih vrednot in iz tega nastanejo konflikti, ki pa zaradi samega pojmovanja intimnosti kot strogo zasebnega področja, varovanega pred očmi tistih, ki vanj ne sodijo, največkrat ostanejo skrbno prikriti. Z varovanjem intimnosti ni nič narobe, dokler konflikti ne prerasejo v fizično in psihično nasilno obračunavanje. (po Dobnikar, 1990, str. 34)

Moški, ki je fizično nasilen, deluje zavestno in nezavedno na žensko tako, da ohranja in povečuje svoj nadzor. Ko vzpostavi občutek strahu, ne potrebuje veliko, da s pogledom, molkom, kretnjo ali besedno grožnjo ohranja stalno atmosfero nevarnosti in nasilja. Ženske, ki so izpostavljene nasilju v partnerskem odnosu, živijo v neprestanem strahu, ki jih spremlja tudi, ko niso neposredno ogrožene. Strah, ki je prisoten daljše obdobje, ima skoraj nujno travmatične učinke na fizično in duševno zdravje žensk in je eden pomembnejših dejavnikov za vklenjenost v nasilni odnos. (Nosan v: Zaviršek, 1997, str. 62)

2.2 OPREDELITEV NASILJA V DRUŽINI

Zakon o preprečevanju nasilja v družini v tretjem členu pravi, da je nasilje v družini vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu oziroma zanemarjanje družinskega člana (v nadaljnjem besedilu žrtve) ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročiteljice oziroma povzročitelja nasilja.

Najpogostejša oblika nasilja nad ženskami je nasilje v družini, nasilje s strani njihovih intimnih partnerjev.

V primeru grdega ravnanja je žensko včasih zavaroval brat oz. njena prvotna družina. Če ženska nima več te možnosti, je v škripcih. Pričakovali bi, da bo tako okolje zapustila, vendar pa tega preprosto ne stori. Pogosto ne vidi stvarnega izhoda, pogosto se niti pritožiti nima komu, institucionalne poti pa doživlja kot nerazumevajoče, kot ustvarjene za nekoga drugega.

Zaščitniški odnos lahko ogroža avtonomijo, ponujanje pomoči pa dostojanstvo. Če je ogrožen otrok, poseg ni vprašljiv, avtonomija otrok nas nikoli dovolj ne skrbi; kolikor manjši je otrok, toliko bolj je to upravičeno.

Če je ogrožena ženska, pa gre za razmerje med dvema polnoletnima in odgovornima človekoma. Zadev ni mogoče reševati brez nje in niti nepoklicano posredovati. Družba je dolžna zagotoviti možnost izhoda iz položaja, ki je postal mora. (po Pavlović, 1990, str. 3)

Evropska konvencija o človekovih pravicah v 18. členu poudarja spoštovanje zasebnega družinskega življenja, v 16. in 17. členu Evropske socialne listine pa je posebej opredeljena pravica družine do socialne, zakonske in ekonomske zaščite, s poudarkom na pravici mater in otrok do socialne in ekonomske varnosti. Zaščita otrok pred trpinčenjem je vključena v številne dokumente Sveta Evrope, ki zadevajo tako otroke, kot posebej ranljivo skupino, kot tudi odnos do žrtev.

Nasilje pomeni kršitev človekovih pravic - pravica do varnosti, do življenja brez strahu in prisile ter do telesne in duševne integritete.

Vrste nasilja so: psihično, fizično, spolno, verbalno, ekonomsko. Fizično nasilje običajno spremlja tudi psihično nasilje (poniževanje, izsiljevanje, grožnje, nadziranje).

Nasilje nad žensko vpliva tudi na otroke in jim povzroča trajne čustvene in duševne posledice. Za pomoč pri reševanju stisk in težav se lahko ženska obrne na Centre za socialno delo. Pomoč žrtvam nudi tudi civilna družba, organizirani so SOS telefoni, zavetišča, varne hiše, materinski domovi. Pomembno vlogo pri preprečevanju nasilja in takrat, ko se nasilje že dogaja, ima policija.

»Organizacija združenih narodov (v nadaljevanju OZN) poziva države, naj nasilja nad ženskami ne tolerirajo, dopuščajo ali celo podpirajo in naj uvedejo učinkovite pravne, socialne in preventivne ukrepe za ukinjanje nasilja nad ženskami na vseh ravneh. Vsi ukrepi in strategije za odpravljanje nasilja nad ženskami se morajo ravnati po potrebah prizadetih žensk, hkrati pa mora biti njihov cilj eliminacija nasilja nasploh.« (Kozmik in Dobnikar, 1999, str. 12)

Odgovor na vprašanje, zakaj nasilja ni manj, je potrebno iskati v zgodovinski perspektivi, s pomočjo katere lahko razumemo, zakaj so ženske in otroci še danes najpogosteje zlorabljeni.

2.3 DRUŽINA

"Družino v ožjem smislu definiramo kot jedrno družino, to sta dve osebi ali več oseb, ki živijo v skupnem gospodinjstvu in so med seboj povezane z zakonsko zvezo, kohabitacijo ali starševskim razmerjem." (Keilman v: Tanja Renner, 2006, str. 15)

To pomeni, da se med družine uvrščajo pari brez otrok, pari z enim otrokom ali več otroki in eden od staršev z enim otrokom ali več otroki.

Socioloških definicij družine je razmeroma veliko in se med seboj razlikujejo. Pri večini definicij je osnovni poudarek v tem, da družino opredeljujejo kot vsaj dvogeneracijsko skupnost in družbeno institucijo, ki skrbi za otroka oz. otroke.

Po definiciji OZN družino predstavljajo vsaj en odrasel človek ali skupina ljudi, ki skrbi za otroka/e in je kot taka prepoznavna v zakonodajah ali običajih držav članic.

Družina je majhna skupnost moškega in ženske, ki sta sklenila zakonsko zvezo ter njunih otrok. Pripadniki in pripadnice te enote si delijo skupno bivališče in so povezani z močnimi čustvenimi vezmi, ki jim daje občutek skupne družinske pripadnosti in identitete ter so si v vzajemno oporo.

Pomembna ustavna načela, ki se nanašajo na družinska razmerja in zakonsko zvezo so naslednja:

- Zakonska zveza temelji na enakopravnosti zakoncev in se sklene pred pristojnim državnim organom.
- Država varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino ter ustvarja za to varstvo potrebne razmere.
- Starši imajo pravico in dolžnost vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke. Ta pravica in dolžnost se staršem lahko odvzame ali omeji samo iz razlogov, ki jih zaradi varovanja otrokovih koristi določa zakon.
- Otroci, rojeni izven zakonske zveze, imajo enake pravice kakor otroci, rojeni v njej.
- Odločanje o rojstvu otrok je svobodno; država zagotavlja možnosti za uresničevanje te svoboščine in ustvarja razmere, ki omogočajo staršem, da se odločajo za rojstvo svojih otrok.
- Otroci uživajo posebno varstvo in skrb. Človekove pravice in temeljne svoboščine uživajo otroci v skladu s svojo starostjo in zrelostjo.
- Otrokom se zagotavlja posebno varstvo pred gospodarskim, socialnim, telesnim, duševnim ali drugim izkoriščanjem in zlorabljanjem.
- Otroci in mladostniki, za katere starši ne skrbijo oz. nimajo staršev ali so brez družinske oskrbe, uživajo posebno varstvo države.
- Starši imajo pravico, da v skladu s svojim prepričanjem zagotavljajo svojim otrokom versko in moralno vzgojo. Usmerjanje otrok glede verske in moralne vzgoje mora biti v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo ter z njegovo svobodo vesti, verske ali druge opredelitve ali prepričanja. (Rener et al., 2006, str. 56)

Mednarodne konvencije, ki jih je Republika Slovenija ratificirala in se nanašajo na področje družinske politike, so naslednje:

- Newyorška konvencija o uveljavljanju alimentacijskih zahtevkov v tujini iz leta 1956,
- Pariška konvencija o izdajanju določenih izpiskov iz matičnih knjig za tujino iz leta 1956,
- Newyorška konvencija o državljanstvu poročenih žensk iz leta 1957,
- Konvencija o privolitvi in minimalni starosti za sklenitev zakonske zveze in registraciji zakonske zveze iz leta 1962,
- Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah iz leta 1966,
- Evropska konvencija o posvojitvi otrok iz leta 1967,
- Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah iz leta 1966,
- Dunajska konvencija o izdajanju izpiskov iz matičnik knjig v več jezikih iz leta 1976,
- Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije proti ženskam iz leta 1979,
- Konvencija ZN o otrokovih pravicah iz leta 1989,
- Konvencija o varstvu otrok in sodelovanje pri meddržavnih posvojitvah iz leta 1993,
- Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic iz leta 1996,
- Konvencija o kibernetični kriminaliteti iz leta 2001,
- Konvencija o stikih z otroki iz leta 2003.

3 OBLIKE NASILJA

3.1 FIZIČNO NASILJE

Fizično nasilje je vsaka uporaba fizične sile nad družinskim članom, ki na njem povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe.

Oblike fizičnega nasilja so: klofute, udarci s pestjo po glavi in telesu, lasanje, pljuvanje, brcanje v trebuh in po celem telesu, butanje ob steno, metanje na cesto.

Posledice so: potpludbe in modrice, polomljena rebra, roka, noga, razbit nos, pretres možganov, poškodbe ledvic, v skrajnem primeru celo smrt druge osebe.

Namen povzročitelja fizičnega nasilja je pridobiti, dokazati ali povečati oblast nad žrtvijo. Vsako fizično nasilje pa je hkrati tudi psihično nasilje.

3.2 PSIHIČNO NASILJE

Psihično nasilje je najbolj razširjena oblika nasilja. Psihično nasilje je na začetku, ko se šele začne dogajati, zelo neopazno, celo za žrtev, ki se ji to dogaja.

Pri psihičnem nasilju gre za ravnanja, s katerimi povzročitelj nasilja pri družinskem članu povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske.

Žrtve te vrste nasilja smo vsi, prav tako ga vsi tudi povzročamo. Psihično nasilni smo lahko z besedami, z vedenjem ali s tišino.

Oblike psihičnega nasilja so: vpitje, zmerjanje, nenehni prepiri, izsiljevanje, poniževanje, prepoved gibanja (zapiranje v stanovanje ipd.), grožnje s fizičnim nasiljem, z ubojem, grožnje s hladnim in strelnim orožjem, »izzivanje« (izklapljanje elektrike ali ogrevanja, zvonjenje ponoči na vratih, po telefonu), uničevanje osebnih predmetov in skupne lastnine (razbijanje pohištva, vrat itd.), odtujevanje osebne in skupne lastnine s prodajo, materialno izkoriščanje (ženska dostikrat sama skrbi za celotno gospodinjstvo (Dobnikar v: Pavlovič, 1990, str. 37)

Namen oz. želja povzročitelja psihičnega nasilja je želja po dominaciji v hiši. Življenje se mora vrteti okrog enega posameznika in njegovih pravil.

Pogosto pride do besednih preprirov, kateri edini namen so kljubovanje drugemu, kontrola nad njim, izbruhi ljubosumja, dopovedovanje drugi osebi, da ničesar ne naredi dovolj dobro.

Izvajalec psihičnega nasilja spodjeda samozavest žrtve in jo poskuša razvrednotiti.

Posledice pri žrtvi so: ranljivost, glavobol, pomanjkanje energije, napadi panike, napadi joka, občutek nemoči, neobvladovanje svojega življenja, strah pred prihodnostjo, izguba samozavesti, spremenjene spalne navade, spremenjen odnos do hrane, izguba stika s seboj, dvom v svojo duševno stanje in misel na samomor.

Psihično nasilje pogosto prerase v fizično nasilje. Ponavadi se to zgodi v trenutku, ko je partner prepričan, da ga bo žrtev zapustila.

3.3 SPOLNO NASILJE

Spolno nasilje so ravnanja s spolno vsebino, ki jim družinski član nasprotuje, je vanje prisiljen ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena. Gre za ravnanje, s katerim se eden od partnerjev ali partneric ne strinja.

Cilj spolnega nasilja je dokazovanje moči in popolne kontrole nad žrtvijo.

Posilstvo je najbolj znana oblika spolnega nasilja. Druge oblike spolnega nasilja pa so še nadlegovanje (to se najpogosteje pojavlja na delovnem mestu), spolna zloraba slabotnih oseb in otrok, otipavanje, verbalno nadlegovanje, siljenje v pornografijo, razkazovanje, masturbiranje proti volji ženske, izsiljevanje spolnih odnosov.

Po podatkih statistike se največ nasilja dogaja za domačimi vrati, prav tako pa so nasilneži večinoma znane osebe, običajno iz vseh socialnih slojev.

Ženske, ki doživljajo spolno nasilje s strani svojega spolnega partnerja, tega ne definirajo kot posilstvo, saj so še vedno prepričane, da je to njihova „zakonska dolžnost.“

Posledice spolnega nasilja so: žrtve se počutijo krive, pogosto jih je strah drugih ljudi, so jezne, imajo občutek, da so neprestano umazane, izgubijo zaupanje vase, počutijo se ponižane, ne zaupajo drugim, sovražijo svoje telo, imajo motnje hranjenja, psihosomatske bolezni, lahko tudi različne odvisnosti.

3.4 EKONOMSKO NASILJE

Ekonomsko nasilje je neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje družinskega člana pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanju s premoženjem, s katerim družinski član samostojno razpolaga oziroma upravlja ali neupravičeno omejevanje razpolaganja oziroma upravljanja s skupnim premoženjem družinskih članov.

Ustava opredeljuje ženske in moške kot enakopravne, vendar v praksi še zdaleč ni tako. Ženske še vedno opravljajo gospodinjsko delo, ki ni cenjeno in je neplačano.

Ekonomsko nasilje razumemo kot nadvladovanje oz. poniževanje žrtve s pomočjo sredstev za preživetje ali odrekanja pravic, povezanih z zaslužkom.

Zaposlene ženske za opravljanje istega dela dobijo manjše plačilo kot moški, ženske zaradi materinstva težje dobijo zaposlitev, zato ekonomsko nasilje štejemo med pogoste oblike nasilja nad ženskami. O ekonomskem nasilju govorimo tudi, ko partner prepove ženski, da bi hodila v službo ali da bi jo zamenjala, jemlje ji denar, ne dovoli ji odločati o denarju, sam ne prispeva v skupno gospodinjstvo, sam odloča za kaj bo denar porabil...

Ko postane partnerki odnos nevzdržen, je ravno ekonomska neenakost ženske tista, ki ji preprečuje, da bi tak odnos zapustila.

3.5 ZANEMARJANJE

Tretji člen Zakona o preprečevanju nasilja v družini pravi, da je zanemarjanje oblika nasilja, kadar oseba opušča dolžno skrb za družinskega člana, ki jo potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin.

Zanemarjanje otrok: ta pojem zajema nezanimanje za otroka, slabo - neredno prehrano, slabo higieno, prepuščanje otrok ulici, kraje v trgovinah, beračenje, siljenje k težaškemu delu.

3.6 ČUSTVENO NASILJE

Na prvo mesto pri čustvenem nasilju lahko postavimo jezo, ki je eden od načinov izvajanja čustvenega nasilja nad drugimi in samim seboj. Z jezo vedno povzročamo neravnovesje v sebi in medsebojnih odnosih. Naslednja oblika čustvenega nasilja je godrnjavost in neprestano pritoževanje čez druge, ko druge uporabljamo kot koš za svoje čustvene odpadke. Druge oblike čustvenega nasilja so še obtoževanje drugih, neopravičeno ljubosumje, brezobzirnost in užaljenost, poseganje sogovorniku v besedo, dobrikanje, prilizovanje in podkupovanje.

4 PRIJAVA NASILJA

Ko nasilju ni in ni konca, lahko pride do prijave le-tega.

Najpogosteje prijavi nasilje žrtev sama, občasno tudi sosedje. Nasilja nastopijo in se prijavljajo v različnih okoliščinah:

- Nasilje, storjeno pod vplivom okolja.
- Nasilje se prijavi pogosteje, če je to eden izmed pogojev za ločitveni postopek. Več prijav pomeni tudi odločitve za bolj represivne ukrepe in za lažjo oceno osebnosti kršitelja, osumljenca.
- Nasilje lahko žrtev prijavi tudi v času ločitvenega postopka, ko postopek že teče in žrtev pokliče policijo predvsem z namenom, da bi zavarovala dokaze oziroma dokazovala nasilje enega izmed partnerjev ali bi pridobila mnenje skrbstvenega organa za dodelitev otrok. V teh primerih sta žrtev in osumljenec ali kršilec pripravljena več govoriti o razlogih nasilja, ki je pogojevalo poziv na intervencijo.
- Nasilje po razvezi zakonske zveze, ko bivša zakonca ostajata še naprej v istem stanovanju. V teh primerih je pogosta tudi prijava spolnega nasilja.
- Nasilje partnerja, ko gre za neuspešno izven zakonsko skupnost in ko posledice nasilja v taki skupnosti doživljajo že otroci. Tudi tu gre dostikrat za spolno nasilje, ki se nemalokrat zgodi tudi nad otroki žrtve.
- Nasilje, odkrito s terenskim delom, z zbiranjem obvestil, ko občani v neposrednem stiku lažje govorijo o nekaterih dogajanjih v svojih okoljih, ki se jim zdijo takšna, da bi morala družba (center za socialno delo ali policija po mnenju občanov) z eno od oblik intervencij nekaj storiti.

- 1.** Pogosta oblika prijavljanja družinskega nasilja so prijave vznemirjenih sosedov; predvsem so to prijave, ki kažejo na kršenje javnega reda in miru, manj pa prijave, ki bi jih motivirala zaščita žrtve nasilja, razen če gre za otroke.

- Prijava nasilja je lahko tudi v zvezi s prijavi drugih kaznivih dejanj ali dogodkov. Ob prijavi, da je žena odšla od doma (kar običajno prijavi mož, zlasti če je s seboj odpeljala tudi otroka), mora mož tudi povedati, če oziroma da se je to zgodilo kot posledica njegovega nasilja.

- Dogaja pa se tudi, da so klici po posredovanju samo mehanizem, ki pri določenih kršiteljih že pogojuje drugačno ravnanje. Te stranke so običajno znane in v dogovoru z njimi policija niti ne intervenira.

- Nasilje prijavljajo tudi socialni delavci centrov za socialno delo, bolnišnic ali delovnih organizacij, kjer je žrtev zaposlena.

Srečanje z nasiljem v družini oziroma prijava le-tega je nemalokrat odraz nemoči, ko je žrtev poskusila že vse, ker pa ni bilo ustreznega rezultata, se je zatekla k prijavi. Tako že

sam motiv prijave nemalokrat kaže, da žrtev pričakuje represivno ukrepanje. (po BAŠIČ v: Pavlović, 1990, str. 59-61)

Največkrat je prav policija tista, ki se prva sooči z nasiljem v družini. Za posredovanje policije ponavadi zaprosijo žrtve, ki same ovrednotijo stopnjo svoje ogroženosti, ali sosedje, ki pokličejo policijo zaradi hrupa v sosednjem ali bližnjem stanovanju.

Temeljna naloga ob posredovanju ali intervenciji policije je, da ugotovi kršilca pravnih norm, da ob danih pogojih ukrepa zoper njega ter prepreči nadaljnje ogrožanje varnosti.

Po intervenciji policija poda predlog za uvedbo postopka o prekršku pri sodniku za prekrške oziroma kazensko ovadbo, če obstaja sum storitve kaznivega dejanja. Policija lahko na podlagi Zakona o prekrških pridrži osebo, ki je v pijanosti zalotena pri prekršku in je pričakovati, da bo s prekrškom nadaljevala. Pridržanje traja do streznitve ali največ 12 ur. Prav tako se lahko 24 ur pridrži osebo, ki moti in ogroža javni red in mir, če le-tega ni mogoče vzpostaviti drugače.

Ugotoviti kršitev, ki bo imela vse znake prekrška, oziroma ugotoviti vse elemente kaznivega dejanja, je v primerih interveniranja v zasebnih prostorih mnogokrat najtežje, saj se večina dejanj dogaja med štirimi stenami in so pogosto edine priče otroci, ki se tako nemočni znajdejo v sporu med mamo in očetom.

Ob intervenciji se velikokrat zgodi, da žrtve nasilja svoje odločitve spremenijo. Žrtev, med drugim tudi zaradi strahu pred partnerjem, stopi na njegovo stran in njegova dejanja opravičuje ali celo zanika, tako da policist ostane »sam«. V takih primerih policist povabi žrtev na podrobnejši informativni razgovor na policijsko postajo oz. policijsko upravo, kjer se v Uradu kriminalistične službe s problematiko nasilja v družini ukvarja posebna specializirana skupina kriminalistk in kriminalistov. Žrtve se tudi same velikokrat obrnejo po pomoč na Urad kriminalistične službe. Pri tem jim je omogočeno, da se, če želijo, pogovorijo s kriminalistko. Če je žrtev ob nasilju utrpela poškodbe, se ji izda poškodbeni list in se jo napoti v zdravstveno institucijo. Prav tako se policija, da bi zaščitila žrtev in njene otroke, poveže z drugimi institucijami, kot so centri za socialno delo, centri za pomoč žrtvam kaznivih dejanj, varnimi hišami...

V primerih, ko obstaja sum kaznivega dejanja nasilništva, kar pomeni, da je nasilnež z žrtvijo grdo ravnal, jo trpinčil ali ogrožal njeno varnost, s tem pa v javnosti ali med družinskimi člani (otroci ...) povzročil zgražanje oz. prestrašenost, policija ob podanih pogojih iz Zakona o kazenskem postopku zoper osumljenega odredi pridržanje, ki lahko traja največ 48 ur. Osumljenega po tem roku izroči preiskovalnemu sodniku, ki lahko zoper njega odredi pripor ali ukrep prepoved približevanja določenemu kraju ali osebi. V tem času, ko je osumljeni umaknjen iz družine, pa lahko žrtev stori prve, nujne korake, da se umakne iz nasilne zveze in da zaščiti sebe in svoje otroke. Pri tem policija žrtvi svetuje, kam se lahko obrne po pomoč zase in za otroke, katere institucije ji lahko pomagajo pri morebitni nastanitvi ipd.

V primerih, ko pri nasilju med partnerjema otroci oziroma drugi družinski člani niso bili prisotni ali če z dejanjem kršilca javnost ni bila prestrašena oziroma ogrožena, gre za kaznivo dejanje grdega ravnanja, ki pa se, v nasprotju s kaznivim dejanjem nasilništva, preganja na predlog, kar pomeni, da policija brez predloga oškodovanke ne more po uradni poti preiskovati kaznivega dejanja in ustrezno ukrepati. Tudi v takih primerih se velikokrat zgodi, da žrtev zaradi pritiska s strani nasilneža kasneje, ko je že uveden kazenski postopek, predlog umakne in postopek se ustavi. Seveda se nasilje v družini s tem največkrat ne preneha, temveč po določenem času žrtev ponovno poišče pomoč policije in zoper partnerja znova poda predlog.

»Družinsko nasilje je kriminal, ki ne bo izginil čez noč in je prisotno že od nekdaj. Vendar pa je to kriminal, ki ga je mogoče reducirati. Bolj ko bo država delala na tem ter osveščala in izobraževala strokovno in drugo javnost in bolj ko se bodo žrtve zavedale podpore institucij, ki delajo na področju nasilja v družini, bolj se bo začel krog nasilja, ki se ponavlja iz generacije v generacijo, počasi, toda zanesljivo krčiti.«
(po Bobnar v: Kozmik, Dobnikar, 1999, str. 63-65)

4.1 RAZLOGI, ZAKAJ ŽENSKA NE PRIJAVI NASILJA:

Kot vemo traja nasilje običajno že veliko časa preden ga žrtev prijavi.

Vzroki oz. razlogi za prijavo le-tega pa so lahko različni, in sicer:

- sramota v okolju, pri znancih, sorodnikih,
- ekonomska odvisnost žrtve;
- stanovanjska odvisnost žrtve;
- mnenje žrtve, da kljub prijavi ne bo posredovanja, kar je lahko vzrok za manjše število prijav;
- strah predigmatizacijo v okolju, na delovnem mestu, saj se bojijo pokazati svoje probleme;
- občutek, da tudi po prijavi ni deležna pomoči;
- tabuiziranost problema, kljub temu da nasilje kot tako sicer ni več tabu tema, še vedno pa je zaradi tabuiziranosti tega problema v zvezi z družino manj prijav od dejanskega stanja;
- strah pred kršiteljem; zato žrtve običajno čakajo do zadnjega trenutka oz. do zadnjih meja svoje vzdržljivosti. Žrtve zaradi strahu ne iščejo vedno zdravniške pomoči, kjer bi bilo morda obenem tudi mesto za pogovor in naknadno odločitev za prijavo nasilja. Nekatera ravnanja kršiteljev se prijavijo enkrat ali dvakrat, nato pa ženske žrtve, zaradi neuspešnosti vseh družbenih intervencij, v kriznih trenutkih rešujejo probleme same (največkrat pobegnejo v trenutku nasilja, bolj odločne začnejo razmišljati o ločitvenih postopkih). (po BAŠIĆ, v: Pavlović, 1990, str. 58-59)

4.2 RAZDELITEV ŽRTEV NASILJA

- **Žrtve, ki doživljajo nasilje že leta, tudi več desetletij**

To so ponavadi žrtve, ki so preživele obdobje prilagajanja nasilnežu in nato obdobje vdanosti v usodo. Pogosto imajo z nasilneži otroke, ki pa so zdaj že odrasli ali v dobi odraščanja, zaradi česar je motiv ohranjanja skupnosti za vsako ceno v »dobro«
otrok odpadel ali pa postaja šibkejši. Takšni žrtvi se postavlja vprašane o smislu življenja v nasilnih odnosih. Neredko to vprašanje postavijo sami odraščajoči ali odrasli otroci ali pa mater spodbujajo k takšnemu razmišljanju.

Gre za ženske, ki so se odločile prekiniti partnersko zvezo, morda so že storile prve korake v tej smeri ali pa o tem vsaj resno razmišljajo.

Iz pogovorov s klicalkami je ugotovljeno, da jim je jasno, da se morajo same postaviti zase, da se morajo same odločiti za prekinitev nasilnega razmerja in da se bodo na tej poti morale zanašati predvsem same nase.

Največkrat so ženske že dobro seznanjene s svojimi pravicami, o tem, po kateri poti morajo iti, če želijo prekiniti nasilni odnos in o posledicah, ki bodo temu sledile.

Po telefonu se želijo predvsem pogovarjati, ker so s svojim problemom navadno popolnoma osamljene ali pa ne želijo, da ga okolica pozna ali zato, ker okolica ne mara vedeti zanj. Te ženske iščejo v pogovoru največkrat potrditev za svoja razmišljanja in odločitve.

Najpogostejši pomisleki, ki jih navajajo proti lastnemu razmišljanju, so:

- partnerjeve grožnje in strah pred še hujšim nasiljem;
  - stanovanjski problem;
  - zavest, da sama razveza še ne prenese fizične ločitve;
  - zavest o dolgoročnosti reševanja problema.
- **Žrtve, ki doživljajo nasilje krajši čas** (do nekaj let) **ali ga doživljajo občasno**

Pogovori s temi žrtvami so med najbolj zahtevnimi, ker se žrtve še niso zavedle lastnega položaja, so še vedno močno navezane na partnerja, iščejo opravičilo za njegovo vedenje in še vedno verjamejo, da se bo spremenil.

Žrtve vztrajajo v zvezi, ker ne želijo otrokom vzeti očeta in se ne zavedajo, da nasilje pušča na otroku posledice, tudi če ni neposredno njegova žrtev, temveč samo priča.

Večkrat tudi ne vedo, kje naj iščejo pomoč. Običajno se zatečejo k najbližjim (k staršem, prijateljicam) in se vrnejo k partnerju, ko se ta pomiri, njeni najbližji pa tu neredko opravijo pravno vlogo.

Klicu na policijo se izmikajo, ker ne želijo »prati umazanega perila« pred temi ljudmi. Velikokrat same pri sebi zmanjšujejo resnost problema, iščejo razumevanje za svojo trenutno stisko in krivdo pri sebi ter poskušajo z več ljubezni in razumevanja pripraviti partnerja do drugačnega vedenja.

- **Žrtve spolnega nasilja**

V primeru posilstva lahko prostovoljke prekršijo pravilo o neinterveniranju in se, če žrtev to želi, sestanejo z njo takoj ali pozneje. Žrtev se mora sama odločiti, ali bo posilstvo prijavila ali ne, ker je postopek, ki sledi prijavi, pogosto prav tako travmatičen, boleč kot samo posilstvo. Ne glede na to, ali žrtev posilstvo prijavi ali ne, svetovalke naredijo vse, da se žrtev ne počuti samo s svojim problemom. Prizadevajo si tudi, da bi ji dogodek pustil čim manjše posledice. Na njeno željo jo spremljajo k zdravniku ter ob morebitni prijavi tudi v vseh postopkih, ki ji sledijo. (po Dobnikar, 1990, str. 37-39)

4.3 NAČINI RACIONALIZACIJE

Na podlagi raziskav obstaja šest načinov racionalizacije, h katerim se zatekajo pretepeane ženske, da lažje prenašajo in ohranjajo odnos z nasilnežem. Izkušnje kažejo, da je lahko v igri tudi več racionalizacij hkrati, vse pa služijo ženski kot opravičilo, da še naprej ostaja ob nasilnem možu.

- **Etika reševanja ali »rešiteljska etika«**

Temelji na predpostavki, da je nasilnež v bistvu dober človek in da njegovi krutosti botrujejo predvsem specifične okoliščine. Žena tako naivno verjame v možovo spreobrnitev z njeno pomočjo. Bolečine in žalitve postanejo drugotnega pomena. Prizadeva si rešiti moža in razloge za nastalo situacijo pripisuje alkoholu, službi itd., ki dezorganizirajo moža in ga privedejo do izvrševanja nasilje. Pri tem se ji zdi pomembno dokazati sebi in možu, da je vredna zaupanja, pristajanje na nasilje pa je dokaz njene vdanosti.

Običajno se pretepe ne ženske nizko cenijo in nimajo moči za življenje. Izjema pa so te, ki so se oklenile »rešiteljske etike« in so zmožne v želji, da bi rešile možovo življenje, zbrati prav neverjetno voljo in energijo. Če se zatečejo po pomoč, zelo težko prekanalizirajo svojo »rešiteljsko« energijo – od poskusa rešiti moža v reševanje sebe.

- **Prikrivanje nasilneža (zanikanje nasilja)**

Žena, ki prikriva nasilneža – moža, jemlje nase odgovornost za moževa dejanja in zanika njegovo odgovornost. Če že priznava nasilje v svoji družini, mu pripisuje zunanje vzroke, ki presegajo njuno kontrolo. Na nasilje gleda kot na naraven splet dogodkov in kot na posledico moževega značaja. V skladu s tem verjame, da bo konec nasilja takoj, ko se bo situacija spremenila. Na primer: če mož, ki je izgubil delo, pride domov in pretepe ženo, racionalizira to nastalo situacijo tako, da pripiše vzrok zanjo omenjenemu dogodku, raje kot da bi razmišljala o moževi nesposobnosti ali celo o njegovi prirojeni agresivnosti.

- **Zanikanje poškodb**

Večina žensk je ob prvem hujšem napadu partnerja sprva tako osupla, da ne verjame, da je kaj takega sploh mogoče. Ko preteče dovolj časa, pri sebi običajno tako omilijo dogodek, da se jim v resnici zdi, da nimajo nobene teže več. Ne redko pa jim pri tem pomaga tudi njen partner, še posebej, če je prišlo do neljubega dogodka zaradi alkohola, enostavno zanikajo dejanje, tako da tudi same sčasoma pozabijo nanj. Mnoge ženske zanikajo poškodbe tudi zaradi čustvene navezanosti na moža in romantične predstave, ki jih imajo o zakonu.

S tem, ko jemljejo težo manj resnim poškodbam, nehote odpirajo vrata še hujšemu nasilju. Žal nekaterim niti polomljene kosti niso dovolj prepričljiv razlog, da uvidijo dejansko razsežnost nasilja v svoji družini. Zelo pogosto pa pretepe ne ženska, navajena, da mož zanika vsa svoja dejanja, tudi podvomi, da ji bodo drugi verjeli, še posebej, če za to ni vidnih dokazov (modric).

- **Zanikanje žene kot žrtve nasilja**

Zakonska zveza je hierarhični odnos, znotraj katerega ima dominantno vlogo običajno moški, ki ima moč in si jemlje absolutno pravico, da rešuje nastale spore. V zakonih, kjer je doma nasilje, mož pogosto prepriča svojo žrtev, da je krivda na njeni strani, ker ga je s svojim neustreznim ravnanjem izzvala. Čeprav se zdi opazovalcu to malo verjetno, pa v večini primerov pretepe ne žena pristaja na tako razlago in ne gleda nase kot na žrtev, ampak opravičuje nasilje kot zaslužen kazni.

- **Zanikanje svobodnega izbora**

Za mnoge pretepe ne ženske je težek materialni položaj glavni razlog, da še naprej vztrajajo ob nasilnem možu. So pa tudi take, ki kljub materialni samostojnosti in dokaj svobodnemu stilu življenja ne izkoristijo svobode izbiranja, ampak še naprej ostajajo in vztrajajo z nasilnim partnerjem.

Ko razmišljamo o vlogi svobodne izbire, ne smemo prezreti praktičnega oziroma materialnega in čustvenega nagiba.

Praktična stran svobodne izbire zadeva nesposobnost preživetja žene oz. družine brez moževih dohodkov. Nekatere ženske so tako globoko prepričane, da so nesposobne preživeti same, da odklanjajo ponujeno pomoč – službo, niti niso pripravljene skrbeti same za svoje otroke, ker za njih razen zakona ni druge možnosti za preživetje.

Mnoge pretepe ne ženske so izjavile, da na svetu za njih ni drugega možkega razen njihovega nasilnega soproga. Čustveno osiromašene rade verjamejo, da bi jih razveza pahnila v osamljenost do smrti. V tej veri jih podžigajo seveda tudi možje, ki jih stalno preprečujejo o njihovi nesamostojnosti in odvisnosti.

- **Zahteva po višji vrednoti**

Ta zahteva zavira odločitve žensk, ki jim, še posebej če so verne, nalaga spoštovanje do zakonske zveze oziroma družine in poslušnost možu. Tako se žena, ki se poskuša otresti svojega neuspelega zakona, srečuje z osebnimi dilemami in s pritiski okolja. Še bolj okleva, če ima otroke, katerim je mož vsaj ponosen oče. Temu gotovo botruje danes zelo razširjeno prepričanje, da je za otroke bolje, da živijo v neurejeni družini kot samo z materjo. Zdi se, da najtežje prevzema nase prav odgovornost za morebitne posledice razveze pri otrocih. (po BOTACO-BEGOVIĆ v: Pavlović, 1990, str. 48-50)

5 NASILJE V POMURJU IN MOŽNOSTI UMIKA

Žena mora biti v zakonu enakopravna z možem, vsakdanje življenje pa nam kaže, da je to le teorija.

Pred desetletji so bile drugačne življenjske okoliščine, drugačen tempo življenja kot danes. Vloge članov družin so bile drugače razdeljene. Večinoma je imel vodilno vlogo v družini mož, ki je velikokrat zapostavljal življenjsko sopotnico in otroke, za katere je večinoma skrbela sama. Mož svoje žene ni smel zavreči, čeprav si je svoje spolne zadostitve iskal izven zakona.

Ženo so smatrali za manjvredno pri hiši. Pogosto je bila glavna delovna moč v hiši, skrbela je za gospodinjstvo, opravljala je razna hišna opravila, negovala in vzgajala je otroke. V družinah se je rodilo po pet in več otrok. Te ženske so rojevale doma, kar je imelo za posledico, da se je rodilo veliko mrtvih otrok in tudi veliko žensk je umrlo pri porodu. V preteklosti so bile žene odvisne od mož in so se jim mogle vedno in v vsem podrejati. Ločene ženske pa so bile izobčene iz družbe.

Marsikateri mož hoče še nadalje ohranjati svojo dosedanjo vlogo neomejenega gospodarja, ker mu je prijala ženina podrejenost.

A danes žena ni več pasivno bitje, ki vse to molče prenaša, temveč si mora pomagati sama in poiskati izhod in ugodno rešitev iz življenjskih konfliktov.

Glede na to da je v Prekmurju zelo dobra geografska lega, kjer zelo dobro uspeva vinska trta in kjer se razprostira veliko vinogradov ja ravno alkohol oz. natančneje alkohol iz domačih vinogradov bil in je še povzročitelj nasilja v družini.

Danes družino najbolj razkrajaja brezposelnost in materialno pomanjkanje, ki se je v zadnjem času v Pomurju zelo povečalo in tudi brezposelnost je tista, ki velikokrat pahne brezposelnega v iskanje tolažbe v alkoholu.

Kakšen vpliv pa ima na posameznika je odvisno od človeka do človeka. Zlasti v možu vzbuja brezposelnost občutek manjvrednosti, ker človeku, ki je vajen delati to brezdelje naravnost stre. Prej je delal ne samo zaradi veselja do dela, ampak zaradi dolžnosti in odgovornosti do otrok in družine. Čim več jim je nudil tem bolj ponosen je bil na sebe. Naenkrat pa ni nikomur potreben, pogostoma je svoji družini in okolici celo v breme in nadlego. Iz takšne podlage se dostikrat rodi nasilje – nasilje nad ženo in otroci.

Posledice brezposelnosti so tudi finančne težave iz katerih posameznik, družina ne vidijo rešitve, kar se kaže kot posledica nasilja v družini.

Vendar če je razdor med zakoncema nepremostljiv, je ločitev prav zaradi otrok mnogo boljše rešitev, kot vztrajanje zakoncev v nedostojnih razmerah. Neprestani prepiri staršev, otrokom zagrenijo mladost in jim vse življenje ostanejo v nelepem spominu.

Osebe, ki so žrtve nasilja, do katerega privedejo številni zgoraj navedeni razlogi, se lahko zatečejo po pomoč v določene ustanove, kjer jim ob strani stojijo za to usposobljeni delavci.

V Pomurju za to skrbita Varna hiša Pomurja kamor se lahko zatečejo ženske in otroci, ki so žrtve nasilja in Krizni center v Murski Soboti, kjer pomoč iz nevzdržnih razmer lahko poiščejo otroci in mladostniki.

6 PREDSTAVITEV VARNE HIŠE POMURJA

Društvo varnega zavetja Ljutomer izvaja program Varna hiša Pomurja.

Varna hiša Pomurja za ženske in otroke, žrtve nasilja, je pričela delovati 1. 7. 2002 v organizaciji Društva varnega zavetja – pomoč ženskam in otrokom – žrtvam nasilja.

Društvo je nevladna, neprofitna organizacija, ki vodi varno hišo v Ljutomeru. Predsednica Društva varnega zavetja Ljutomer je Darinka Štuhec.

Varna hiša je odprta 24 ur na dan in nudi tako zaščito kot strokovno pomoč.

Program se izvaja v hiši, ki je zaradi večje varnosti na tajni lokaciji, kajti večina zapuščenih nasilnežev se z novim položajem noče sprijazniti in svojo žrtev intenzivno išče. Vključitev v program je prostovoljna, prav tako izstop iz programa.

V hiši je na voljo 5 sob s skupno 13 posteljami.

Varna hiša Pomurja lahko sprejme 6 do 8 žensk ter do 12 otrok. Osnovna naloga varne hiše je nudenje zaščite in podpore pri zavestnem spreminjanju lastnega življenja žrtev nasilja.

Bivanje v varni hiši je časovno omejeno. Pogodba o bivanju v varni hiši se sklene najprej za dobo enega meseca, nato je pogodbo možno podaljševati.

Ženske in otroci lahko ostanejo v hiši največ eno leto, v tem času pa skupaj z uporabnicami najdejo zanje najprimernejšo rešitev. Za bivanje v varni hiši se ženska odloči sama in tudi čas odhoda iz varne hiše izbere sama. Pogodbo o bivanju lahko ženska prekine kadarkoli.

Zagotovljene so anonimnost bivanja, organizacija varnosti in tim strokovnjakov, ki nudijo ustrezno pomoč pri reševanju problema.

Že prvo leto delovanje tako imenovane varne hiše pri Društvu varnega zavetja Ljutomer je pokazalo, da je bilo tako zavetišče za ženske in otroke, ki so žrtve nasilja v družinah v Pomurju, več kot potrebno. Varna hiša Pomurja je čez celo leto povsem zasedena. Starost žensk, ki so iskale pomoč pri njih, je od 18 do 66 let. Pomoč pri njih iščejo ženske iz Pomurja in iz drugih regij po Sloveniji, največ iz Podravja.

Takoj po nastanitvi strokovne sodelavke skupaj z varovanko in pristojnimi organi (policija, centri za socialno delo ipd.) rešujejo nastali problem. Ženske in otroci so deležni posamične in skupinske svetovalne pomoči, da bi lahko okrepili svojo samozavest in spopadanje s problemi. Otroci so deležni še predstavitev nenasilne komunikacije. V varni hiši jim omogočijo pomoč pri učenju in druženju. Vsi sodelujejo pri organizaciji znotraj hiše, lahko si organizirajo gospodinjstvo in podobno.

Varna hiša Pomurja, poleg zaščite za otroke in ženske, žrtve nasilja, nudi različne oblike izobraževanja in telefonsko svetovanje.

6.1 NAMEN IN CILJI VARNE HIŠE

Varna hiša Pomurja nudi pomoč ženskam in otrokom – žrtvam nasilja.

Namen programa je, da ženskam in otrokom, ki doživljajo kakršno koli obliko nasilja nudijo možnost takojšnjega umika v varno bivalno okolje, kjer si ob strokovni pomoči svetovalk začnejo urejati življenje brez nasilja.

6.2 FINANCIRANJE

Program Varna hiša Pomurja je financiran s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, Fundacije za financiranje humanitarnih in invalidskih organizacij v Republiki Sloveniji (FIHO), pomurskih občin in z donacijami različnih organizacij in posameznikov.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve po vsakoletnem javnem razpisu sofinancira od 50 do 60% stroškov delovanja varne hiše.

6.3 VLOGA VARNE HIŠE

Domovi za pretepe ne žene so zgodovinsko poznana oblika pomoči ženam v akutni stiski. To so domovi, ki so povezani z verskimi, dobrodelnimi in državnimi ustanovami ter organizacijami. Taka zatočišča dobesedno zdravijo ženske rane. Ženi svetujejo, kako naj se prilagodi nasilni situaciji in kako naj z njo neposredno živi. Končni izhod je vrnitev domov in pomoč pri začenjanju samostojnega življenja.

Varna hiša daje možnost žrtvi nasilja, da se fizično loči oz. umakne v varen prostor.

Varna hiša omogoča:

- da ženska in otroci izrečejo svojo zgodbo
- možnost ekonomske neodvisnosti
- poznavanje novih življenjskih vzorcev in perspektiv
- ustvarjanje novih socialnih odnosov in socialne mreže
- pogovor in razumevanje stiske
- nastanitev v varni hiši, za krajši čas ali do enega leta
- tajnost in anonimnost
- strokovno pomoč in podporo
- pomoč pri urejanju pravic v postopkih pred drugimi ustanovami

V Varni hiši Pomurja ženskam, žrtvam nasilja v družini, nudijo vso potrebno podporo in pomoč pri njihovem prizadevanju za kvalitetnejše življenje. Uporabnice programa usposablja za samostojno življenje in uspešno reševanje vsakdanjih problemov, s katerimi se srečujejo pri urejanju svojega statusa, stanovanjskih razmer, iskanju zaposlitve, pri vzgoji otrok in navezovanje socialnih stikov.

Nudijo jim pomoč pri vzpostavitvi širšega podpornega socialnega omrežja, saj ga v večini primerov nimajo oz. je omejeno na nekaj posameznikov.

V Varni hiši Pomurja nudijo ženskam in njihovim otrokom, ki v partnerskih, družinskih ali sorodstvenih odnosih doživljajo kakršnokoli obliko nasilja, možnost, da se umaknejo v varno okolje, kjer si lahko ob pomoči svetovalk na novo uredijo življenje.

Program Varne hiše Pomurja obsega tudi telefonsko svetovanje vsem, ki doživljajo nasilje ali bi taki osebi radi pomagali. Informirajo javnost o posledicah nasilja v družini.

6.4 PROGRAM IN CILJI DELA V VARNI HIŠI

Osnovni cilj programa je nudenje takojšnje pomoči ženskam in otrokom, ki so žrtve nasilja (fizičnega, psihičnega, ekonomskega, spolnega ...) - možnost umika v varno okolje, nudenje psihosocialne pomoči, opolnomočenje, zagovorništvo, svetovanje, pomoč pri urejanju pravnih, materialnih težav, pri urejanju stanovanjskega vprašanja, pri vzpostavitvi nove socialne mreže, pri reševanju eksistencialnih vprašanj, pri vzgoji otrok, ki imajo težave v odraščanju.

6.4.1 Metode dela:

1. individualno svetovanje
2. svetovanje po telefonu
3. zagovorništvo ogroženih žensk in otrok v postopkih pred drugimi ustanovami
4. pomoč pri reševanju eksistenčnih vprašanj
5. širjenje socialne mreže življenja
6. učna pomoč
7. psiho-socialna pomoč ženskam in otrokom, ki jo izvajajo v obliki socialno varstvenih storitev, prva socialna pomoč in osebna pomoč
8. pomoč pri urejanju različnih pravic
9. pomoč pri zagotavljanju osnovnih življenjskih dobrin
10. možnost svetovanja po odhodu iz varne hiše

• Individualno svetovanje

Večina žrtev poišče pomoč v obliki individualnega svetovanja, ko poskušanje, da bi nasilje ustavile, preprečile ali vsaj zmanjšale, že prevečkrat propade. Individualno svetovanje je omogočeno vsem, ki iščejo informacije o možnih oblikah pomoči v primerih nasilja. Vsaki ženski je ob prihodu dodeljena svetovalka. Svetovalka se skupaj z žensko ter otroki, če jih ženska ima, vključi v svetovalni proces, kjer mora ženska aktivno sodelovati. Skupaj naredita individualni načrt dela, v katerem se opiše problemska situacija ženske.

Ženska ima v nasilni situaciji dve možnosti, kako si pomagati v tej, in sicer lahko ostane v zakonu, ob korenitih spremembah v družinskih odnosih ali se loči in začne novo življenje.

Mnoge ženske še vedno ne morejo zapustiti nasilnega odnosa in razlogi za to so številni. V svetovalnem procesu opravljajo svetovalno delo svetovalke, ki so usposobljene in izkušene za delo z ženskami in otroki, ki doživljajo nasilje. Delo svetovalke temelji na zaupanju med soudeleženi. Skupaj naredita individualni načrt dela, v katerem se opiše problemska situacija ženske, opredelijo se njeni cilji in koraki za uresničitev ciljev, žrtev ima možnost povedati, kaj se ji je zgodilo in kaj se ji dogaja. Svetovalka se osredotoči na njena čustva, da problem bolje razume in ga podoživi ter ji tako pomaga, da si povečuje samozavest in samozaupanje in jo podpira pri njenih željah in ciljih ter išče možne rešitve. Svetovalka ostane z žrtvijo tudi, če svetovanje ni uspešno; pogosto se zgodi, da ženska ne odide od nasilnega partnerja, se iz varnega zavetja ponovno vrne nazaj k njemu, umakne vlogo za ločitev.

Svetovalka razume dinamiko nasilja in uporabnice ne obsoja. V dobrem svetovalnem odnosu se vzpostavi in ohranja odnos zaupanja in delitve moči, kar je pomembna življenjska izkušnja za obe udeleženci.

Svetovalni proces vključuje tudi informiranje ženske o njenih pravicah, pomoč pri reševanju življenjskih vprašanj, zunanjo svetovalno pomoč. Uporabnicam je ob odhodu iz varne hiše omogočeno individualno svetovanje. Vse odločitve sprejema ženska sama in se samostojno odloča o nadaljnjem življenju. (dosje: str. 18)

- **Svetovanje po telefonu za ženske in otroke žrtve nasilja**

V okviru varne hiše deluje tudi svetovalni telefon. Svetovalno delo opravljajo zaposleni v omenjeni instituciji.

Telefonsko svetovanje je prijazna prva socialna pomoč za žensko z izkušnjo nasilja, ki njene izkušnje ne zanika, ampak sogovornici absolutno verjame in ji omogoča anonimen in brezplačen pogovor.

Klicalka dobijo informacije o pravnih in drugih oblikah pomoči, ki jih potrebujejo.

Na ta način posredovani podatki o njenih pravicah ji omogočajo, da sama izbere sebi ustrezen način reševanja problema, še preden je prisiljena stopiti na institucionalno pot reševanja.

Pogosto se žrtve zaradi posledic doživetega nasilja sramujejo svoje izkušnje in se počutijo krive, nesposobne in neprimerne. Možnost telefonskega pogovora pa je dostikrat priložnost, da prvič spregovorijo, so razumljene in podprte v svoji bolečini in dobijo novo moč za iskanje nadaljnjih rešitev.

Med pogovorom se naredi analiza situacije, iščejo se možne rešitve, predelovanje čustev in travm.

Namen telefonskega svetovanja ni nikoli dajanje nasvetov, pač pa je pomembno, da obstaja možnost pogovora, katerega cilj je, da klicalka povrne zaupanje vase.

Ženska, ki doživlja nasilje, lahko pokliče vsak delavnik od ponedeljka do petka med 8.00 in 20.00 uro na telefonsko številko **02/584-83-90** ali na GSM **031-442-200**. (Kozmik in Dobnikar, 1999, str. 17)

- **Osnovna načela svetovalnega razgovora:**

- ***Klicalki verjamejo***

Ne zanima jih objektivna resnica, za katero bi morali slišati še drugo stran. Njihovo izhodišče je, da je žrtev nasilja v stiski, iz katere želi najti izhod, zato jih ne zanima, kako situacijo vidi žrtev sama.

- ***Klicalko podpirajo v njenem iskanju izhoda iz nasilne situacije***

Pomagajo ji razčleniti situacijo in razumeti njene želje in potrebe, soočiti njene predstave o življenju, kakršnega si želi, z življenjem, kakršnega dejansko živi ter razvijati njeno samozaupanje.

- ***Ne vplivajo na odločitve klicalka in ne dajejo nasvetov***

Ne dajejo takih nasvetov, ki bi prehiteli njeno razumevanje lastnih problemov, ne ponujajo ji rešitev, temveč ji pomagajo najti individualno pot iz stiske.

- ***Ne ukrepajo namesto klicalka***

Klicalka mora sama narediti vse korake, ki so potrebni za rešitev njenih problemov. Samo tako so svetovalke lahko prepričane, da bo klicalka te korake naredila takrat, ko bo v resnici pripravljena nanje.

Klicalke se pretežno zanimajo za možnost nastanitve v varni hiši, ker bi se rade izognile nasilju v družini. Nekatere pa potrebujejo samo nasvet za preprečitev fizičnega, psihičnega ali spolnega nasilja, ki ga doživljajo.

- **Zagovorništvo**

»Žrtev nasilja ima pravico do zagovornice oziroma zagovornika, ki v skladu s posebnimi predpisi štiti žrtvine koristi v postopkih in aktivnostih, ki jo zadevajo.« (ZPND, 8. člen)

Zagovorništvo je temeljno načelo sodelovanja z žrtvami nasilja. Strokovna delavka je zavestno zagovorniška do ženske in do njene pravice do nenasilja.

Potreba po zagovorništvu se večja glede na stopnjo moči, ki je bila posameznici odvzeta zaradi nasilja. Večina žensk je socializiranih tako, da se težko zavzamejo zase in vztrajajo pri iskanju pomoči. Pogosta posledica nasilja pa je tudi, da jih je preveč strah ali da izgubijo vse upanje in ne vidijo smisla v tem, da bi poskrbele zase.

Strokovne delavke uveljavljajo načelo, da je za nasilje odgovoren tisti, ki ga izvaja. "Pristranost" pomeni, da svetovalke v hiši do stisk žensk, ki tam iščejo zatočišče in pomoč, niso nevtralne. Postavijo se na stran ženske in njihovo zgodbo o doživljanju nasilja jemljejo resno in ne preverjajo njihove resničnosti. Z moškimi – storilci se praviloma ne pogovarjajo, le izjemoma na željo ženske in vedno le v njeni prisotnosti.

V hiši so lahko zaposlene samo ženske, moški nimajo vstopa niti kot obiskovalci, razen zdravnikov in obrtnikov. Prisotnost moških bi žensko, ki je močno travmatizirana, lahko ogrožala. Moški strokovnjaki bi lahko prestopili meje intimnosti. Spoštovanje tega načela se je izkazalo kot izredno pomembno in zato nikjer po svetu v varnih hišah za ženske ne delajo moški.

V varnih hišah po Sloveniji je lahko zaposlena katerakoli ženska, ki ustreza formalnim pogojem za zaposlitev.

Cilj zagovorništva je, da ženskam z izkušnjo nasilja pomagajo in jih spremljajo, ko so pred tem že same poskušale dobiti pomoč ustanov in posameznih strokovnjakinj in strokovnjakov, vendar niso uspeli, ker jih niso poslušali, ker so problem nasilja minimalizirali, vsiljevali svoje nasvete, bili žaljivi ali pa v primerih, ko se postopek kljub korektnosti ni premaknil naprej.

Prepogosto se dogaja, da so tudi ljudje, ki naj bi nudili pomoč v mnogo čem podvrženi predsodkom, ocenjevanjem in nimajo potrebnih znanj, tako da žrtev tudi sekundarno viktimizirajo. (Kozmik in Dobnikar, 1999, str. 19)

- **Pomoč pri reševanju eksistenčnih vprašanj**

Svetovalne delavke pomagajo ženskam in otrokom iz težke ekonomske situacije. Pomagajo jim s kreativnim načinom iskanja virov zaposlitve, pomagajo jim pri otroškem varstvu, pri iskanju stanovanja ali začasne nastanitve, pomagajo jim s pravnim znanjem v zvezi z ločitvijo, otroki. Svetovalne delavke žensko poslušajo, ji verjamejo, jo opogumljajo, ji dajejo informacije.

- **Širjenje socialne mreže**

Socialna mreža je za žensko, ki je žrtev nasilja, nenadomestljiv vir socialne podpore. Ženske si med bivanjem v varni hiši med seboj pomagajo, si izmenjujejo izkušnje, skupaj se ukvarjajo z otroki in skrbijo za gospodinjstvo. Medsebojno povezovanje jim pomaga, da v težkih trenutkih niso same.

- **Pomoč pri urejanju nadaljnjega življenja**

Varna hiša nudi začasno rešitev v procesu reševanja stisk in težav, s katerimi se srečujejo ženske v stiski in njihovi otroci, nudi boljšo možnost urejanja samostojnega življenja v prihodnosti ter tudi boljšo socialno vključenost.

- **Učna pomoč**

V Varni hiši Pomurja omogočajo otrokom pomoč pri učenju in druženju. Otroci pa so deležni tudi predstavitev nenasilne komunikacije.

Naslednji cilj, ki ga s svojim delovanjem zasledujejo v interesu pomoči uporabnikom, je dobro sodelovanje z vsemi ustanovami, ki se v okviru svojih pristojnosti ukvarjajo z nasiljem v družini.

Zelo dobro sodelujejo s centri za socialno delo v Pomurju in drugod po Sloveniji, s policijo, sodišči, šolo, vrtcem, zdravstveno organizacijo in drugimi nevladnimi organizacijami. Njihov cilj je tudi izobraževanje in preventivno delovanje, ki obsega/zajema informiranje javnosti in posebnih ciljnih skupin o varni hiši in problemih nasilja v družini, informiranje potencialnih uporabnic o ponudbi varne hiše preko telefonskega svetovanja, organiziranje različnih strokovnih posvetov, okroglih miz na temo nasilja v družini.

Eden od ciljev je tudi dobro sodelovanje z mediji, kjer predstavljajo njihov program in njihovo delo v časopisih, na radiu in na televiziji ter tako vplivajo na prepoznavnost in potrebnost njihovega programa.

6.5 NAČELA VARNE HIŠE

1. Dostopnost brez razlik (materialna preskrbljenost, državljanstvo).
2. Pravila bivanja (tajnost lokacije in anonimnost stanovalk).
3. Sprejem (strokovna pristranost; verjamejo žrtvi).
4. Pomoč za samopomoč
5. Bivanje (omejeno na najdlje eno leto).

6.5.1 Dostopnost

Varna hiša Pomurja je pod enakimi pogoji dostopna vsem ženskam, ki preživljajo nasilje v družini, so državljanke Republike Slovenije in se želijo umakniti na varno.

Zaradi zaščite žrtev lokacija za javnost ni znana. Prvi stik z ustanovo je mogoč preko telefona vsak delavnik med 8.00 in 20.00 uro in preko elektronske pošte.

6.5.2 Pravila bivanja v varni hiši

HIŠNI RED:

Hišni red je sklop napotkov o rutinskem obnašanju in o pričakovanjih, ki jih ima kolektiv do stanovalcev.

1. Uporabnica mora varovati tajnost lokacije. Naslov varne hiše javnosti ni znan. Svetovalne delavke brez dovoljenja ženske nikomur ne posredujejo informacij o njenem bivanju. Uporabnica ne sme izdati osebnih podatkov drugih oseb.
2. Vselitev je možna z otroci (fantje le do 15. leta).
3. V času bivanja v varni hiši uporabnice vodijo lastno gospodinjstvo in same skrbijo za varstvo in vzgojo otrok. Uporabnice otrok ne puščajo samih, med seboj se dogovarjajo za varstvo v času nujnih opravkov izven hiše.
4. Uporabnice same skrbijo za red in čistočo svoje sobe, skupaj pa vzdržujejo higieno skupnih prostorov.
5. Obiski v varni hiši niso dovoljeni.
6. Prepovedano je prinašanje in uživanje alkoholnih pijač in drugih drog.
7. V hiši lahko ostanejo do enega leta.
8. Uporabnice plačajo prispevek za bivanje. Samo bivanje v varni hiši je brezplačno. Ženske zase in za otroke prispevajo le k neposrednim stroškom. Osnova prispevka za bivanje je višina denarne socialne pomoči kot edini vir preživljanja po zakonu o socialnem varstvu. Za žensko, ki biva v varni hiši sama brez otrok, znaša plačilo bivanja 30% od denarne socialne pomoči. Za prvega otroka znaša 10% denarne socialne pomoči, za vsakega naslednjega pa 5% denarne socialne pomoči.

Ženske brez otrok: 68 € mesečno.

Ženske z enim otrokom: 90 € mesečno.

Ženske z dvema otrokoma: 101 € mesečno.

Ženske s tremi otroki: 112 € mesečno.

Ženske s štirimi otroki: 123 €.

9. Prepovedano je vsakršno nasilje.

10. Kršitev pravil za žensko, ki je pravilo prekršila, pomeni odpoved bivanja.

6.5.3 Sprejem v varno hišo

Sprejem v varno hišo poteka po naslednjem postopku:

1. Ženska mora osebno poklicati na svetovalni telefon.
2. Dogovorijo se za uvodni razgovor, ki poteka izven varne hiše, nekje na javni lokaciji.
3. V uvodnem razgovoru ji predstavijo pravila bivanja, hišni red, njene pravice v varni hiši, dejavnosti, ki se izvajajo v varni hiši.
4. Vključitev v program je prostovoljna in začasna.
5. Ženske, ki se s pravili bivanja ne strinjajo, ne morejo biti sprejete.

Stanovalka ob prihodu podpiše pogodbo ter dogovor o bivanju v varni hiši.

Ženska mora osebno poklicati na svetovalni telefon in izjaviti, da je ogrožena in se želi umakniti na varno. V samem telefonskem pogovoru se ženska, ki je žrtev nasilja in svetovalna delavka dogovorita za uvodni razgovor, ki poteka izven varne hiše, nekje na

javni lokaciji. V uvodnem razgovoru se na kratko pogovorita o nasilju, ki ga preživlja in o njenih pričakovanjih. Predstavijo se ji pravila bivanja, hišni red, njene pravice v varni hiši, vsebina pomoči in podpore, ki je bo deležna v programu. Prav tako se ji predstavijo dejavnosti, katere se izvajajo v varni hiši.

Nujni sprejem brez poprejšnjega srečanje je možen le ob napotitvi policije. Tako se zaščiti tajnost lokacije varne hiše in varnost stanovalk.

6.5.4 Pomoč za samopomoč

Prostovoljke ne nudijo strokovne pomoči. Pomoč za samopomoč je predvsem poslušanje, razumevanje, dajanje opore ter posredovanje osnovnih informacij o institucijah, ki morda lahko strokovno pomagajo.

Stanovalke si pomagajo druga drugi in vse odločitve sprejemajo samostojno. Ženske, ki so ostale brez socialne mreže, kar je pogosta posledica izoliranja in kontroliranja s strani njihovih nasilnih partnerjev, ponovno vstopijo v socialne stike in postopoma prekinejo stanje izoliranosti; lahko govorijo in se ne bojijo, da bi jih kdo prekinjal, žalil ali bi bil kako drugače nasilen. V podpornem okolju izrazijo bolečino, jezo, čustva sramu, krivde in neustreznosti; ženske doživijo, da so sprejete take kot so, imajo podporo in postanejo dovolj močne, da poskrbijo zase.

6.5.5 Bivanje v varni hiši

Stanovalka ob prihodu v varno hišo podpiše pogodbo ter dogovor o bivanju v varni hiši. Ženska, ki se s pravili bivanja ne strinja, v varno hišo ne more biti sprejeta. Bivanje v varni hiši je prostovoljno in začasno. Stanovalka hišo lahko zapusti le ob prisotnosti svetovalke.

Pogodba o bivanju v varni hiši se sklene najprej za dobo enega meseca, nato je pogodbo možno podaljšati do največ enega leta. Za bivanje v varni hiši se ženska odloči sama in tudi čas odhoda iz varne hiše izbere sama. Pogodbo o bivanju lahko ženska prekine kadarkoli.

Bivanje v varni hiši stanovalkam nudi:

- 24 urno bivanje v ogrevanih prostorih,
- souporabo kuhinje in toaletnih prostorov ter vseh naprav in inventarja,
- uporabo elektrike za lastne potrebe,
- uporabo posteljnine, brisač in odej,
- uporabo igrač in didaktičnih pripomočkov,
- uporabo vode in komunalnih storitev.

6.6 ODHOD IZ VARNE HIŠE

Za ženske, ki se odločijo, da zaživijo samostojno življenje brez nasilja, se po odhodu iz varne hiše šele začnejo prave težave. Varne hiše, ki jim je bila zatočišče pred nasilnim partnerjem, so kmalu sprejele za svoj dom. Sklenile so nova poznanstva z ženskami s podobnimi izkušnjami in tudi njihovi otroci so se navezali na nove vrstnike, deležne so bile razumevanja in podpore v tem okolju.

Ženske ob odhodu doživljajo stisko in žalost. Bojijo se negotove prihodnosti in se sprašujejo, če bodo mogle skrbeti zase in za svoje otroke.

Ženske – žrtve nasilja-se pred odhodom najpogosteje srečujejo s **stanovanjskim** in **ekonomskim problemom**.

6.6.1 Stanovanjski problem

Ženske, ki se pred nasiljem morajo umakniti v varno hišo, so začasne brezdomke. Varna hiša je za njih le začasni dom, dokler se čutijo ogrožene in nimajo kje bivati. Pogosto si poiščejo cenovno ugodno podnajemniško stanovanje, ki je zanje začasna ali dolgotrajna rešitev. V svoje ali skupno stanovanje se ne morejo vrniti, ker tam živi partner ali pa je stanovanje njegova last.

Veliko težavo za ženske predstavljajo dolgotrajni sodni postopki za razdelitev skupnih nepremičnin.

6.6.2 Ekonomski problem

Večina žensk, ki biva v varni hiši, ima finančne težave. Odvisne so od pomoči sorodnikov in prijateljev. Najtežje je tistim z nizkim denarnim dohodkom ali denarno socialno pomočjo in so primorane živeti v podnajemniškem stanovanju. Plačevati morajo drage najemnine in si zagotoviti sredstva za odvetnika. Postopki za delitev premoženja so dolgi, pogosto pa jih bivši partnerji z zavlačevanjem in pritoževanjem še podaljšujejo. Bivši partnerji pogosto ne plačujejo preživnin za otroke, ker se tako želijo maščevati ženskam, ker so odšle od njih. Nekatere ženske živijo v veliko slabšem materialnem položaju kot prej, vendar so zadovoljne, samo da imajo mirno življenje. (po Nosanovi, 2006, str. 68)

Šele ob rešitvi teh dveh problemov lahko ženska rešuje druge probleme in se vživi v novo življenje.

Po odhodu iz varne hiše se ženske lahko vrnejo na svetovalni razgovor ali samo na obisk. To obdobje traja krajši čas, ker mora biti še naprej zagotovljena varnost hiše in ostalih stanovalk. Kasneje pa lahko kadarkoli pokličejo po telefonu.

7 PREDSTAVITEV KRIZNEGA CENTRA ZA MLADE MURSKA SOBOTA

Krizni center za mlade Murska Sobota je odprl vrata za vse mladostnike in otroke 3. 11. 2003 in je organizacijska enota Centra za socialno delo Murska Sobota. Krizni center za mlade je organiziran regijsko, tako da pokriva Upravno enoto Gornja Radgona, Upravno enoto Ljutomer, Upravno enoto Lendava ter Upravno enoto Murska Sobota. KCM je odprt 24 ur dnevno, vse dni v letu.

KCM je namenjen predvsem pomoči otrokom in mladostnikom do 18. leta starosti, ki zaradi osebne stiske ali konfliktnega okolja najdejo edino rešitev v umiku.

Otroci in mladostniki se v KCM tako zatečejo zaradi nevzdržnih razmer doma, zaradi upora staršem iz različnih razlogov, zavrnitve in zanemarjanja s strani staršev, težav v šoli, osebne in čustvene prizadetosti itd.

V KCM imajo otroci in mladostniki dostop do ustreznih informacij o možnostih reševanja osebne stiske in tudi možnost ter pravico, da se samostojno odločajo za katerokoli od ponujenih rešitev.

V KCM lahko pride otrok ali mladostnik sam ali po nasvetu ali usmeritvi druge osebe (svetovalne službe, socialnih delavcev, preko centrov za socialno delo itd.). Pomembno pa je, da se prostovoljno odloči, da ostane v KCM in sam čuti potrebo po pomoči, ob tem pa se mora sam zavestno odločiti, da bo prispeval k razreševanju svojih težav in stisk.

Otrok ali mladostnik lahko v Kriznem centru za mlade ostane največ 21 dni. Hiša ima kapaciteto 6 postelj, ki so razdeljene po tri postelje v vsaki sobi, torej dekliška in fantovska soba ima po tri postelje – to je kapaciteta kriznih nastanitev otrok in mladostnikov.

V Kriznem centru za mlade v Murski Soboti je zaposlenih pet strokovnih delavcev, ki delajo izmensko. V začetku delovanja centra so delali v parih moški – ženska, saj se je tak način dela pokazal kot najbolj učinkovit in smiseln v drugih kriznih centrih po Sloveniji, predvsem zaradi možnosti učenja funkcioniranja odnosov z obema spoloma, delitve vlog ter opazovanje komunikacije med njima. Zato je tak način dela prevzel tudi omenjeni krizni center za mlade.

Glede na zahteve in trend ter potrebe dela, so se, kar se tiče izmenskega dela in dela v parih, nekoliko reorganizirali, saj so z letom 2005 pričeli delati strokovni delavci tudi nočno izmeno in zaradi tega ni bilo več možno slediti konceptu dela v parih. Strokovni delavci v KCM-ju pri svojem delu izhajajo iz Konvencije o otrokovih pravicah in dopuščajo otrokom možnost odločanja glede na njihovo zrelost in sposobnost. Zavedajo pa se tega in tudi opozarjajo, da je zaradi načina izmenskega dela padla kvaliteta strokovnega dela, še posebej, če je v ospredju koncept dela kriznih intervencij.

Naloga strokovnih delavcev KCM je tudi, da ugotovijo, kako in koliko lahko pomagajo in ali se je mladostnik sam aktiviral. Strokovni delavec mora dajati mladostniku sporočilo, da v svoji stiski ni sam in da mu je pripravljen pomagati. Imeti mora dovolj empatičnih sposobnosti, da začuti, kako se mladostnik, ki je bil zlorabljen, zanemarjen, izigran, počuti v situaciji, ko je izpostavljen nekemu, ki ima fizično, simbolno, ekonomsko moč oz. nadvlado.

Pri delu z mladostnikom je pomembno, kako, na kakšen način svetovalni delavec postavi vprašanje, na kakšen način vpraša, s kakšnim tonom glasu, s kakšnim pogledom itd., da ga ne spravi v zadrego.

Velikokrat pa je svetovalni delavec v vlogi zagovornika otrok in mladostnikov naproti staršem oz. skrbnikom in tudi do drugih institucij, če je to potrebno.

7.1 PROGRAM IN CILJI DELA

Osnovni cilj programa zajema osebno pomoč mladim, svetovanje, nudenje zatočišča in oskrbe, skupno iskanje možnosti za reševanje težav, pripravo mladih na vrnitev v njihovo primarno okolje, nudenje možnosti kreativnega preživljanja prostega časa ter pomoč pri učenju.

Vsekakor pa je v program dela potrebno vključiti otrokove ali mladostnikove starše in druge zanj pomembne osebe, kot pomoč k razreševanju stisk in težav.

Vsebina dela v KCM je vezana na neposredne in posredne cilje programa dela.

• Neposredni cilji:

- Nuditi zavetišče, varen prostor in osebno pomoč otrokom in mladostnikom.
- Nuditi takšno vrsto pomoči, ki jo otrok oz. mladostnik potrebuje in izraža potrebo ter pripravljenost za sodelovanje in temelji na enakovredni participaciji.
- Delo izhaja iz Konvencije o otrokovih pravicah.
- Nuditi informacije o možnostih za reševanje stiske, na podlagi katerih se lahko otrok ali mladostnik samostojno odloči za katerokoli ponujeno možnost.
- Raziskati vzroke za beg pri otroku ali mladostniku.
- Svetovalno delo staršem, mladostnikom ali otrokom – in če je potrebno tudi vsej družini.
- Pripravljalni postopek za vrnitev mladostnika v matično družino ali v drugo ustrezno okolje.
- Sodelovanje z vsemi institucijami, ki so pomembne in v otrokovo ali mladostnikovo korist.
- Sodelovanje in delo v strokovnih timih, bodisi na šolah, dijaških domovih, centrih za socialno delo.
- Nuditi otrokom in mladostnikom možnost kreativnega preživljanja prostega časa s pripravo raznih tematskih delavnic.
- Nudenje pomoči pri učenju otrokom in mladostnikom.

• Posredni cilji:

- Doseči uvid v težavo ali stisko in dinamiko odnosov v družini.
- Doseči uvid v razne možnosti reševanja težav in stisk.
- Preko svetovanja doseči odgovornejše reakcije in ravnanja posameznih članov družine.
- Doseči, da otrok ali mladostnik sam prevzame odgovornost za sprejemanje samostojnih odločitev in posledično vsega, kar odločitev prinese.

7.1.1 Metode dela:

- interdisciplinarni pristop

- individualno in skupinsko delo – otroku ali mladostniku pustijo možnost izbire, da se odloči, s kom bo sodeloval
- timsko delo – ne samo znotraj KCM
- sodelovanje z drugimi ustanovami
- organiziranje dnevnih aktivnosti in dejavnosti

7.2 DEJAVNOSTI KCM

Delo v KCM zajema tri ravni, in sicer:

- Otrokom in mladostnikom nudijo 24-urno varnost in zatočišče, oskrbo, kadar je potreben hiter in začasen umik iz družine.
- Pogovor z otrokom ali mladostnikom in njegovimi starši, ko prihajajo v hišo po dogovoru, na svetovanje in spremljanje otroka oz. mladostnika po odpustu iz hiše, ki je časovno omejeno (na tri mesece oz. po potrebi).
- Dejavnosti dnevnega centra, v katere pa spadajo nudenje učne pomoči, aktivno preživljanje prostega časa in delo z otroki in mladostniki, ki potrebujejo vodenje, ter izvajanje tematskih in ustvarjalnih delavnic.

7.2.1 Interventna služba

Interventno službo opravljajo od ustanovitve za vso Pomursko regijo, katera zajema populacijo otrok in mladostnikov. Od leta 2005 deluje interventna služba v skladu s Pravilnikom o prepovedi približevanja.

7.2.2 Dnevni center

V okviru dnevnega centra potekajo dva tedna v mesecu ustvarjalne delavnice na določeno temo, ki se izvajajo v popoldanskem času od 16.00 do 18.30.

Tudi v času, ko ni ustvarjalnih delavnic otroci obiskujejo hišo in socialni delavci zanje pripravijo socialne igre, interakcijske igre, pogovore na določeno temo, ki jo otroci sami predlagajo. V delavnice dnevnega centra se vključujejo otroci iz mestnega okolja.

V času zimskih počitnic in praznikov pa pripravljajo ustvarjalne delavnice za otroke, ki so vključeni v pedagoško pomoč preko Centra za socialno delo Murska Sobota in Centra za socialno delo Gornja Radgona ter Dijaškega doma Murska Sobota.

Otrokom, ki se vključujejo v dejavnosti dnevnega centra, ponudijo tudi malico in napitek. Sredstva oz. izdelke pa prispevajo donatorji oz. lokalna podjetja in privatne firme. Vse to pa je še kako dobrodošlo, saj se v center vključujejo otroci, katerih starši so zaposleni, nimajo časa zanje in jim tako omogočijo vsaj popoldansko malico, ki je velikokrat tudi zadnji dnevni obrok otrokom.

V okviru dnevnega centra so oblikovali skupino osnovnošolcev, katerim nudijo učno pomoč. Skupine se sestajajo po potrebi oz. dogovoru. V to dejavnost hiše pa so vključeni otroci na pobudo svetovalnih šolskih delavk in matičnega Centra za socialno delo Murska Sobota.

V okviru dejavnosti dnevnega centra nudijo varen prostor otrokom in staršem za stike, ki morajo biti nadzorovani zaradi nekompetentnosti enega izmed staršev, ki sicer drugače ne bi mogli potekati oz. se sicer starš ne bi mogel srečati z otrokom oz. bi se lahko srečal z njim na pristojnem centru za socialno delo, ki pa za to nima primernih prostorov. Kvaliteta

stikov med otrokom in staršem v hiši je na neprimerno višji ravni, saj se jim omogoči prostor, to je dnevna soba centra, kjer se lahko otrok in starš sproščeno pogovarjata, igrata in se ponovno spoznavata, saj so nadzorovani stiki po navadi takrat, ko otrok in starš dolgo časa nimata stika in se na novo vzpostavlja odnos, ki je lahko že nekoliko pozabljen oz. je bil prej drugačen in se sedaj vzpostavlja na novo. Strokovni delavec, ki stike nadzoruje, je bolj kot stranski opazovalec in če je potrebno poseže v situacijo, saj ima na skrbi dobrobit otroka v smislu, da ne bi prišlo do negativnih doživetij.

V hiši se vzpostavljajo stiki med otroci in starši, ki bivajo v rejniški družini – tudi tukaj gre za nadzorovane stike s strani strokovnih delavcev KCM v dogovoru s strokovnimi delavci matičnega centra za socialno delo.

Ob tem pa potekajo v hiši tako imenovane predaje otrok za stike, v primerih, ko eden izmed staršev ne dovoli, da bi drugi starš prihajal po otroka na dom, pristaja pa v stike. Starši si predajo otroke v prisotnosti enega izmed strokovnih delavcev KCM in ni potrebe po nadzoru le-teh. To se dogaja predvsem ob koncih tedna in ob vikendih.

Otrok, ki je doživel nasilje in zlorabe s strani nekompetentnega starša, se preko stikov lahko sooča, da ni on kriv za nasilje, ki je bilo izvajano nad njim, da ga ni izzval s svojim ravnanjem ali dejanjem in da ni on odgovoren za to doživljanje. Na drugi strani pa se z dejstvom, da je kriv, lahko sooča odrasel, ki je izvajal nasilje nad otrokom.

7.2.3 Svetovanje – izven domska obravnava

V okviru kriznega centra za mlade svetovalni delavci nudijo svetovanje staršem in mladostnikom, ne da bi bili mladostniki nameščeni v hiši. Svetovalni proces se mora v prvi vrsti usmeriti v spoznavanje in prepoznavanje vlog družinskih članov, dinamiko družinskih odnosov, prepoznati se mora vzorec komuniciranja in vedenj družinskih članov. Obenem pa se dotaknemo celotne socialne mreže, ki je pomembna pri razreševanju nastalih konfliktnih situacij. Pomembno je spoznati način komunikacije znotraj družine in kako delujejo navzven, koliko je razvita njihova socialna mreža, kje najdemo oporo ...

Mladostniki, ki so bili oz. so nameščeni v kriznem centru imajo velikokrat težave z okoljem, prav zaradi vedenjskih vzorcev, ki jih iznašajo iz družine.

Mladostnik se mora v prvi vrsti sam zavedati odgovornosti za svoja dejanja in ravnanja, da je odgovoren za lastne odločitve in da je „glavna oseba“, v tem procesu skupaj s starši.

Pomembno je, da svetovalni delavci z mladostnikom in starši vzpostavijo komunikacijo, ki temelji na iskreni pripravljenosti vseh za konstruktivno reševanje konfliktov.

7.2.4 Modri telefon Peter Klepec

V kriznem centru za mlade od aprila 2006 izvajajo svetovanje po telefonu otrokom in mladostnikom – to je Modri telefon Peter Klepec, ki je namenjen otrokom in mladostnikom, ki doživljajo kakršnokoli obliko nasilja, zlorabe.

Po besedah Simone Neuvirt Bokan, vodje Kriznega centra za mlade Murska Sobota, je resnih klicev oz. klicev, kjer otrokom in mladostnikom svetujejo, zelo malo, večina klicev je neresnih, zafrkavanje. Namreč nemogoče je govoriti o čem drugem, če klicatelj kliče ob

enih ali dveh ponoči na številko, ki je brezplačna in namenjena otrokom in mladostnikom, ki potrebujejo svetovanje, ker ima potrebo, da se izraža vulgarno, da nekoga žali itd. Delavci so velikokrat žrtve verbalnega nasilja preko telefona, saj so besednjaki klicateljev prav neverjetni. Svetovanje delavca preko telefona je zelo specifično, saj vemo, da ni očesnega kontakta in je potrebno biti zelo pozoren na izrečene besede in na podton glasu.

7.3 HIŠNI RED V KRIZNEM CENTRU ZA MLADE

1. ZAJTRK OD 07.30 DO 09.00 URE
KOŠILO OD 13.00 DO 14.30 URE
VEČERJA OD 18.30 DO 20.00 URE
2. PRIHOD V HIŠO DO 20.30 URE ZVEČER
3. AKTIVNA VKLJUČITEV V HIŠNA OPRAVILA (pomoč v kuhinji – kuhinjska opravila, pospravljanje, čiščenje)
4. SKRB ZA OSEBNO HIGIENO
5. PREPOVEDANO UŽIVANJE DROG, ALKOHOLA IN DRUGIH PSIHOAKTIVNIH SUBSTANC
6. PREPOVEDANO KAJENJE V HIŠI KCM-ja
7. PREPOVEDANO NASILNO VEDENJE, NAMERNO POŠKODOVANJE LASTNINE IN INVENTARJA TER TATVINE
8. SPALNICE SO LOČENE PO SPOLIH IN JE PREHAJANJE PREPOVEDANO
9. OBISKI NISO DOVOLJENI RAZEN PO PREDHODNEM DOGOVORU
10. OBVEZNO SE JE POTREBNO DRŽATI DOGOVOROV
11. UPORABA MOBILNIH TELEFONOV SAMO V DOGOVORU S STROKOVNIM DELAVCEM – V IZJEMNIH PRIMERIH
12. PREPOVEDANO JE GRDO GOVORJENJE IN ŽALJENJE

7.4 STATISTIČNI PODATKI

Večina otrok in mladostnikov je bilo nameščenih v Krizni center za mlade v Murski Soboti s posredovanjem drugih institucij. V večini primerov je posredoval matični center za socialno delo, v nekaj primerih je mladostnike napotila šolska svetovalna služba ali pa je bilo posredovanje z več strani – policija, kriminalistična služba, interventna služba hiše, v nekaj primerih pa so otroci v hišo prišli sami.

V nekaj primerih se je storitev interventne namestitve preoblikovala v krizno namestitev, torej v dalj časa trajajočo namestitev z obravnavo.

Vzroki za namestitev otrok v krizni center so bili:

- Bolezen staršev – eden izmed staršev je bil hospitaliziran bodisi zaradi odvisnosti od alkohola oz. zaradi psihičnih težav.
- Nasilja v družini, ki ga je izvajal eden izmed staršev ali rejnikov (psihično in fizično nasilje).
- Neurejene stanovanjske razmere doma.
- Težave mladostnikov v odraščanju.
- Zanemarjanje otrok (neustrezna skrb za otroka v smislu varstva in zadovoljevanja osnovnih potreb otroka po varnosti, sprejetosti, zadovoljevanje osnovnih bioloških potreb).
- Smrt staršev.
- Sum spolne zlorabe.

Povprečno so otroci oz. mladostniki v hiši bivali 30 dni oz. noči. Najdaljše bivanje mladostnika je bilo 120 dni zaradi neurejenih družinskih razmer, boleznih staršev in suma spolne zlorabe enega od staršev.

Otroci in mladostniki v krizni center prihajajo iz različno sestavljenih družin:

- Iz razvezanih družin, ki so bile dopolnjene družine (bodisi da se je pridružil moški ali ženski partner),
- Iz eno roditeljskih družin (bodisi, da je eden izmed roditeljev umrl ali pa sploh ni bil poznan),
- Iz družin z obema roditeljema.

V nekaj primerih, kjer so v svetovanje bili vključeni mladostniki in njihovi starši, svetovanje ni bilo mogoče, saj starši otrok niso priznavali težav in tudi otroci v času bivanja niso več imeli potreb po soočenju s starši in svetovanju.

Svetovanje poteka v času bivanja mladostnika v KCM in še mesec do dva, ko zapusti hišo, če so starši in mladostnik za sodelovanje in urejanje odnosov s pomočjo svetovalnega procesa.

Po odhodu iz KCM so se nastanjeni otroci in mladostniki vrnili domov ali pa so bili nameščeni v rejniško družino ali k sorodnikom.

8 VLADNE ORGANIZACIJE

Nasilje, ki ga nad žensko ali partnerko izvaja mož oz. partner, ni problem posameznice ali družine. Žrtve nasilja potrebujejo pomoč, saj si same težko pomagajo, zato mora z učinkovito obliko pomoči pomagati država.

8.1 CENTER ZA SOCIALNO DELO

Centri za socialno delo so javni zavodi, ki so ustanovljeni s strani države in so pooblaščen za opravljanje javnih pooblastil in socialnovarstvenih storitev.

8.1.1 Naloge Centra za socialno delo Murska Sobota

Center za socialno delo Murska Sobota je javni socialno varstveni zavod, ki je organiziran za opravljanje dejavnosti socialnega varstva za območje UE Murska Sobota in zajema 12 občin: Mestna občina Murska Sobota, Beltinci, Tišina, Cankova, Moravske Toplice, Hodoš, Šalovci, Grad, Kuzma, Gornji Petrovci, Puconci in Rogašovci.

Center za socialno delo nudi žrtvi in povzročitelju nasilja storitve po zakonu, ki ureja socialno varstvo. Cilj obravnavanja je odprava neposredne ogroženosti in skrb za žrtvino dolgoročno varnost z odpravo vzrokov oziroma okoliščin, v katerih prihaja do nasilja, prek reševanja njenih socialnih in materialnih pogojev bivanja.

Center za socialno delo lahko napoti povzročitelja nasilja v ustrezne izobraževalne, psihosocialne in zdravstvene programe, ki jih izvajajo organi in organizacije ter nevladne organizacije.

Pri centru za socialno delo se za obravnavanje nasilja v družini ustanovi multidisciplinarni tim, katerega način dela določi minister, pristojen za delo, družino in socialne zadeve.

CSD je pristojen za naloge, ki se nanašajo na izvajanje javnih pooblastil po področjih dela:

varstvo otrok in družine (statusna razmerja v zvezi z zakonsko in izven zakonsko skupnostjo ter razmerja med starši in otroki od osebnega imena, očetovstva, materinstva in urejanja stikov do posebnega varstva otrok in mladostnikov s poudarkom na rejništvu, skrbništvu, posvojitvah, vzgojnih ukrepih in odvzemu otrok);

varstvo odraslih (storilci kaznivih dejanj, invalidi, skrbništvo, uporabniki s težavami v duševnem zdravju, domsko varstvo, oprostitev plačil pri plačilu storitev);

materialne pomoči (denarne socialne pomoči, starševsko varstvo in družinski prejemki, dopusti, starševski in otroški dodatek, dodatek za nego otroka in veliko družino, nadomestilo za dopust, pomoč za novorojenca, štipendije, odločanje o pravici do kritja dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja in dodatek za socialno ogrožene).

Izvajanje socialno varstvenih storitev:

- prva socialna pomoč
- osebna pomoč
- pomoč družini na dom
- socialna preventiva

- pomoč na domu

Druge naloge

- izvajanje javnih del
- občinski programi: pomoč na domu, zdravstveno zavarovanje oseb brez dohodkov in občinske pomoči ter povrnitev pogrebnih stroškov,
- koordinacija v lokalni mreži pluralnih programov socialnega varstva
- regijska koordinacija za izvajanje nadomestne kazni
- regijska koordinacija za obravnavo v skupnosti

8.1.2 Načrt pomoči žrtvi

Center za socialno delo je po proučitvi okoliščin primera dolžan nuditi žrtvi oblike pomoči po zakonu, ki ureja socialno varstvo in oceniti, ali je potrebno oblikovati načrt pomoči žrtvi, ki ga oblikuje skupaj z žrtvijo. Načrt pomoči oblikuje, če je za vzpostavitev varnega okolja žrtve potrebno dlje časa trajajoče ukrepanje ali če je potrebnih več ukrepov pomoči in v drugih primerih, če oceni, da je to potrebno.

Načrt pomoči se pripravi v okviru multidisciplinarnega tima. Center za socialno delo pozove k sodelovanju v timu tudi druge organe in organizacije, ki so ali bodo v okviru področja svojega delovanja obravnavali žrtev oziroma povzročitelja nasilja ter nevladne organizacije. Odgovorne osebe organov in organizacij, ki so pozvane k pripravi načrta pomoči, so dolžne zagotoviti sodelovanje predstavnikov organov in organizacij. Če je žrtev nasilja otrok, se v načrtu pomoči predvidijo tudi ukrepi za varstvo otroka po predpisih, ki urejajo družinska razmerja.

8.1.3 Regijska služba za koordinacijo in pomoč žrtvam

Z namenom zagotavljanja pomoči žrtvam nasilja, izvajanja interventne službe, povezovanja dejavnosti organov in organizacij, spremljanja in analiziranja pojavov nasilja v regiji se oblikuje regijska služba za koordinacijo in pomoč žrtvam. Regijska služba izvaja storitve po zakonu, ki ureja socialno varstvo in nujne ukrepe za varovanje otrokovih koristi po zakonu, ki ureja družinska razmerja.

Regijska služba vključuje interventno službo, krizne centre in regijskega koordinatorja za preprečevanje nasilja. Oblikuje se pri centru za socialno delo, ki ga določi njegov ustanovitelj in deluje na območju posameznega centra ali več centrov za socialno delo. Območje delovanja regijske službe določi ustanovitelj.

Socialne službe imajo še vedno pomanjkljivo ponudbo pomoči na področju nasilja nad ženskami in so vpete v nasprotujoče si vloge, ki jih morajo izpolnjevati (ugotavljanje stanja, izrekanje ukrepov in svetovalno-terapevtska ali druga pomoč). (Kozmik in Dobnikar, 1999, str. 21)

8.2 POLICIJA

Policija varuje življenje in zagotavlja osebno varnost žrtve v skladu s predpisi, ki urejajo delovanje policije. Da bi policija učinkovito in uspešno preprečevala nasilje v družini, mora dobro poznati problematiko. Zato so pomembna dodatna izobraževanja in usposabljanja policistk in policistov ter kriminalistk in kriminalistov. Vodje policijskih okolišev morajo redno spremljati problematiko nasilja v družinah v okoliših, za katere so odgovorni. Po opravljeni intervenciji v družini morajo tam opraviti razgovor z oškodovanko ali

oškodovancem in kršiteljem ter zbrati podatke, ki jih uporabljajo policistke in policisti ob morebitni naslednji intervenciji ter pripomorejo k nadaljnjim ukrepom za ustavitev nasilja. (Čulk v Veselič (ur.), 2007, str. 110)

Na prošnjo žrtve, policija zagotovi žrtvi varnost ob vstopu v stanovanjske prostore, v katerih prebiva, da lahko iz njih vzame stvari, ki so potrebne za zagotavljanje njenih osnovnih življenjskih potreb in osnovnih življenjskih potreb njenih otrok.

V kazenski zakonodaji Republike Slovenije so posamezna prepovedana ravnanja opredeljena kot kazniva dejanja ali kot prekrški. Ena od mnogih nalog policistov je ta, da v intervenciji v zasebnem prostoru ali na javnem kraju ugotavljajo, ali so podani elementi kaznivega dejanja ali prekrška. Policistke oz. policisti morajo biti pozorni na določene znake, ki so pomembni za nadaljnji postopek (npr. na glas prijaviteljice, na zvok v ozadju ...). Pri dokazovanju posameznega kaznivega dejanja je pomembno opraviti ogled kraja dogajanja in razgovor s sosedi. Če so podani razlogi, lahko policistke in policisti odredijo pridržanje osumljenega do izročitve v postopek preiskovalnemu sodniku. Ko pa so podani elementi za prekršek, policisti oz. policistke kršitelju na kraju samem izdajo plačilni nalog.

Prvi odstavek 191. člena Kazenskega zakonika določa, da kdor v družinski skupnosti z drugim grdo ravna, ga pretepa ali drugače z njim boleče ali ponižujoče ravna, ga z grožnjo, neposrednim napadom na življenje ali telo preganja iz skupnega prebivališča ali mu omejuje svobodo gibanja, ga zalezuje, ga prisiljuje k delu ali opuščanju dela ali ga spravlja v podrejen položaj, se kaznuje z zaporom do petih let.

Ukrep prepovedi približevanja

Če je podan sum, da je oseba storila kaznivo dejanje ali prekršek z elementi nasilja ali je bila zalotena pri takem prekršku in obstajajo razlogi za sum, da bo ogrozila življenje, osebno varnost ali svobodo osebe, s katero je ali je bila v bližnjem razmerju, smejo policisti odrediti prepoved približevanja določenemu kraju oz. osebi.

Prepoved približevanja določenemu kraju oz. osebi odredi policist tako, da kršitelju, na katerega se ukrep nanaša, na kraju izreče ustno odredbo, pozneje pa v roku, ki ne sme biti daljši od šest ur, vroči še pisno odredbo o odrejenem ukrepu.

Ukrep se izreče za 48 ur in zajema tudi določitev razdalje od kraja oz. osebe, v katerem se oseba ne sme gibati (od najmanj 50 do največ 200 metrov) in prepoved nadlegovanja po komunikacijskih sredstvih. Kršitelj, ki mu je izrečen ukrep prepovedi približevanja, mora kraj oz. območje prepovedi zapustiti takoj, policistu pa izročiti ključke prebivališča, v katerem živi skupaj z oškodovancem.

O izrečenem ukrepu policija takoj obvesti krajevno pristojni center za socialno delo, ki mora oškodovanca seznaniti z organizacijami, ki so mu na voljo za materialno in nematerialno pomoč. Policija odredbo pošlje v presojo k preiskovalnemu sodniku okrožnega sodišča, ki lahko ukrep prepovedi približevanja določenemu kraju oz. osebi potrdi, spremeni ali razveljavi (ukrep npr. lahko podaljša do deset dni).

Policija izvaja tudi nadzor nad spoštovanjem prepovedi približevanja določenemu kraju oz. osebi. Žrtev lahko sodišču predlaga, da se ukrep prepovedi približevanja podaljša do 60 dni. Kršitelj, ki ne upošteva odredbe o prepovedi približevanja določenemu kraju oz.

osebi v času odrejenega ukrepa, nadleguje oškodovanca po komunikacijskih sredstvih, se kaznuje za prekršek z globo najmanj 400 evrov. (A.B. Pogovor o razsežnosti družinskega nasilja v Pomurju. Vestnik, 2010, št. 18, str. 6-7)

8.3 DRŽAVNO TOŽILSTVO IN SODIŠČE

Nujna je vzpostavitev koordinirane povezave tožilstva in sodišč s centri za socialno delo, nevladnimi organizacijami in drugimi institucijami.

Sodniki in sodnice se morajo izobraževati na področjih psihologije družine, klinične psihologije, socialne psihologije, psihologije otrok in mladostnikov in sorodnih področij. Potreben pa je tudi večji krog izvedencev z naštetih področij, ki bi bili pripravljeni postopati hitro in učinkovito.

Zaradi organizacije dela na vsako glavno obravnavo pride drug tožilec, ki zadeve ne spremlja od začetka in zato ne more poznati in razumeti celotne situacije v posamezni družini. V kazenskem postopku bi bila zato idealna uvedba pooblaščenca žrtve nasilja, ki bo s pravnimi nasveti, pojasnjevanjem pomena posameznih procesnih dejanj sodišča, zmanjšal stiske žrtev in jim pomagal pri reševanju pravnih vprašanj, s katerimi se žrtve srečujejo.

8.3.1 Prepovedi zaradi nasilnih dejanj

(1) Žrtev lahko sodišču predlaga, da določi ukrepe za odvrnitev nadaljnje škode. Sodišče lahko povzročitelju nasilja, ki je žrtev telesno poškodoval ali ji je prizadejal škodo na zdravju, ali je drugače posegel v njeno dostojanstvo ali druge osebnostne pravice, na predlog žrtve z odločbo prepove zlasti:

- Vstopiti v stanovanje v katerem živi žrtev
- Zadrževati se v določeni bližini stanovanja v katerem živi žrtev
- Zadrževati in približevati se krajem, kjer se žrtev redno nahaja (delovno mesto, šola, vrtec...)
- Navezovati stike z žrtvijo na kakršen koli način, vključno s sredstvi za komuniciranje na daljavo.
- Vzpostaviti vsakršno srečanje z žrtvijo

(2) ukrepe po prejšnjem odstavku lahko sodišče izreče tudi :

Če je povzročitelj nasilja žrtvi grozil, da jo bo oškodoval ali drugače protipravno posegel v njeno dostojanstvo ali druge osebnostne pravice.

Če je povzročitelj nasilja protipravno vstopil v stanovanje, v katerem živi žrtev ali drugače motil njeno mirno posest.

Če povzročitelj nasilja žrtev proti njeni izrecni volji protipravno nadleguje, na primer z zasledovanjem ali uporabo sredstev za komuniciranje na daljavo.

Če povzročitelj nasilja žrtev proti njeni izrecni volji protipravno nadleguje z uporabo oziroma objavljanjem vseh osebnih podatkov žrtve, sodnih spisov in osebnih zapisov na svetovnem medmrežju.

(3) Ukrepe po prvem in drugem odstavku tega člena sodišče izreče tudi, če je povzročitelj nasilja dejanje izvršil v stanju prehodne nerazsodnosti, razen če se dokaže, da ni po svoji krivdi prišel v takšno stanje.

(4) Sodišče časovno omeji trajanje ukrepov iz prvega odstavka tega člena na največ šest mesecev. Žrtev lahko predlaga podaljšanje ukrepa še za največ šest mesecev.

(5) Pritožba zoper ukrep, ki ga izreče sodišče, ne zadrži izvršitve ukrepa. (ZPND, 19.člen)

8.3.2 Prepustitev stanovanja v skupni rabi

(1) Žrtev lahko sodišču predlaga, da odloči o prepustitvi stanovanja v skupni uporabi. Sodišče lahko na predlog žrtve z odločbo naloži povzročitelju nasilja, ki z žrtvijo, ki jo je telesno poškodoval ali ji je prizadejal škodo na zdravju ali je drugače posegel v njeno dostojanstvo ali druge osebne pravice, živi v skupnem gospodinjstvu, da mora stanovanje v skupni uporabi prepustiti žrtvi v izključno uporabo v obsegu, kot ga je imel v uporabi sam.

(2) Sodišče časovno omeji trajanje ukrepa iz prejšnjega odstavka, če sta žrtev in povzročitelj nasilja solastnika ali skupna lastnika stanovanja v skupni uporabi, če imata na zemljišču, na katerem je stanovanje v skupni uporabi, stavbno pravico, pravico užitka ali rabe ali če sta ga skupaj najela.

(3) Sodišče omeji trajanje ukrepa iz prvega odstavka tega člena na največ šest mesecev, če je povzročitelj nasilja sam ali s tretjo osebo lastnik, solastnik ali skupni lastnik stanovanja v skupni uporabi ali če ima na zemljišču, na katerem je stanovanje, sam ali s tretjo osebo stavbno pravico, pravico užitka ali rabe ali če ga je sam ali s tretjo osebo najel. Če žrtev v roku, ki ga določi sodišče, kljub skrbnemu prizadevanju ne more najti drugega primerne bivalnega prostora, lahko sodišče rok iz prejšnjega stavka na predlog žrtve izjemoma podaljša še za največ šest mesecev, razen če bi to povzročilo nesorazmerno težko breme za tretjo osebo.

(4) Povzročitelj nasilja, ki mora žrtvi stanovanje prepustiti v izključno uporabo, je dolžan opustiti vsa dejanja, ki bi utegnila otežiti ali ovirati takšno uporabo.

(5) Žrtev, ki ji je stanovanje prepuščeno v izključno uporabo, nosi v času izključne uporabe stanovanja stroške rednega upravljanja stanovanja.

(6) Povzročitelj nasilja lahko od žrtve zahteva primerno nadomestilo za izključno uporabo stanovanja, če je to skladno z načelom pravičnosti.

(7) Žrtev mora predlog iz prvega odstavka tega člena podati najkasneje v treh mesecih, odkar je utrpela katero od ravnanj iz prvega odstavka tega člena. (ZPND, 21. člen)

8.3.3 Stanovanjsko varstvo v primeru nasilja ob razvezi

(1) Ob razvezi zakonske zveze sme zakonec, nad katerim drugi zakonec izvaja nasilje ali če izvaja nasilje nad njegovimi otroki, zahtevati, da mu drugi zakonec prepusti v izključno uporabo stanovanje, v katerem skupaj živita oziroma sta živela.

(2) Sodišče lahko dodeli stanovanje v izključno uporabo zakoncu, ki vloži zahtevo iz prejšnjega odstavka, čeprav bi sicer obstajali pogoji za dodelitev le dela stanovanja, če je

to potrebno, da se ob razvezi prepreči nasilje med zakoncema ali nasilje nad otroki.
(3) Sodišče omeji trajanje ukrepa iz prejšnjega odstavka na največ šest mesecev. Na predlog žrtve lahko sodišče ukrep izjemoma podaljša še za največ šest mesecev.
(4) Zakonec, ki mu je stanovanje prepuščeno v izključno uporabo, nosi v času izključne uporabe stanovanja stroške rednega upravljanja stanovanja.

(5) Povzročitelj nasilja lahko od žrtve nasilja zahteva primerno nadomestilo za izključno uporabo stanovanja, če je to skladno z načelom pravičnosti.

(6) Zakonec, ki je drugemu zakoncu zavezan prepustiti stanovanje v uporabo, je dolžan opustiti vse, kar bi temu zakoncu oteževalo ali preprečilo uporabo stanovanja ali njegovega dela. (ZPND, 22. člen)

8.3.4 Izvršba

Izvršba se v primeru prepustitve stanovanja po 21. in 22. členu ZPND opravi po pravilih za izpraznitev in izročitev nepremičnin.

Za odločanje o ukrepih po 19. in 21. členu tega zakona je stvarno pristojno okrožno sodišče v nepravdnem postopku, če ni z zakonom določeno drugače. Sodišče obravnava zadeve prednostno, postopek je nujen, javnost je izključena.

8.3.5 Brezplačna pravna pomoč

Za brezplačno pravno pomoč žrtvi nasilja se uporablja zakon, ki ureja brezplačno pravno pomoč.

- **Pogoji za dodelitev brezplačne pravne pomoči**

(1) Do brezplačne pravne pomoči po tem zakonu je, ne glede na določbe zakona, ki ureja brezplačno pravno pomoč, upravičena oseba, za katero je bila podana ocena o ogroženosti.

(2) Mnenje o ogroženosti osebe poda pristojni center za socialno delo. (ZPND, 26. člen)

Brezplačna pravna pomoč se po tem zakonu odobri za postopke, ki tečejo na predlog žrtve zaradi ukrepov po 19. in 21. členu tega zakona.

- **Prednostno obravnavanje**

Pristojni organ za brezplačno pravno pomoč obravnava prošnje, vložene po tem zakonu, prednostno.

8.4 ZDRAVSTVO

Pri reševanju kompleksov problematike nasilja je nujno potrebna mreža pomoči, kjer bodo ljudje dobili ustrezno zaščito.

Za obravnavanje žrtev nasilja je treba v zdravstvu oblikovati klinično pot, kar vključuje sistematično obravnavo vseh žrtev nasilja v zdravstvenih ustanovah v Sloveniji.

Dosedanje programe izobraževanja je potrebno dopolniti, ker zdravnikom in ostalim zaposlenim v zdravstvu ne dajejo dovolj znanj in veščin na področju komunikacije z žrtvijo in družino, na področju sodelovanja s policisti, kriminalisti in tožilci.

Obenem pa potrebujejo več konkretnih informacij o njihovi vlogi pri obravnavi na sodišču. Zdravnicam in zdravnikom je potrebno opredeliti obseg dela, kar pa v programu zdravstva niti časovno niti finančno ni opredeljeno.

Zaposleni v zdravstvenih ustanovah običajno zgolj oskrbijo poškodbe ter izdajo zdravniško potrdilo, ki ga bo žrtev potrebovala o sprožitvi kazenskega postopka.

9 NEVLADNE ORGANIZACIJE

Nevladne organizacije v Sloveniji ocenjujejo, da je nasilje prisotno v vsaki peti družini v Sloveniji, da je posiljena vsaka sedma ženska in da le pet odstotkov vseh žensk z izkušnjo nasilja išče kakršnokoli pomoč.

Problem presega vse kulturne, verske in ekonomske meje in vsako leto prizadene na milijone žensk ne glede na njihov družbeni položaj, etnično ali rasno pripadnost, starost, versko ali osebno prepričanje, telesne sposobnosti, nacionalnost in spolno usmerjenost.

Organi in organizacije ter nevladne organizacije so dolžne v okviru z zakoni in drugimi predpisi določenimi nalogami ter pooblastili prednostno obravnavati primere nasilja, zagotavljati medsebojno obveščanje in pomoč z namenom preprečevanja in odkrivanja nasilja, odpravljanja vzrokov ter nudenja pomoči žrtvi pri vzpostavitvi pogojev za varno življenje.

Ministrica oziroma minister pristojen za delo, družino in socialne zadeve natančneje določi postopke medsebojnega obveščanja in nudenja pomoči iz prejšnjega odstavka.

Ministri, pristojni za delovanje policije, zdravstvenih organizacij, socialno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih zavodov, določijo v soglasju z ministrom pristojnim za delo, družino in socialne zadeve pravila in postopke, ki zagotavljajo usklajeno delovanje organov ter organizacij in ki jih morajo organi in organizacije z navedenih področij upoštevati pri obravnavanju primerov nasilja.

Strokovne delavke oziroma delavci v organih in organizacijah, ki so v okviru pravil in postopkov iz prejšnjega odstavka zadolženi za opravljanje nalog na področju nasilja, se morajo v okviru stalnega izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja obvezno redno izobraževati s področja nasilja v obsegu, ki ga določijo pristojni ministri iz prejšnjega odstavka. Odgovorne osebe v organih in organizacijah ter nevladne organizacije so dolžne zagotoviti usposabljanje vseh strokovnih delavcev, ki se v okviru svojega dela srečujejo z žrtvami oziroma povzročitelji nasilja.

Nevladne organizacije s področja obravnave in zaščite proti nasilju v okviru svojih programov nudijo zaščito in psihosocialno pomoč žrtvam, organizirajo programe za obravnavo povzročiteljev nasilja in sodelujejo z organi in organizacijami z različnih področij (policija, tožilstvo, sodišče, center za socialno delo, zdravstvene organizacije, vzgojno - izobraževalni zavodi).

Nevladne organizacije sodelujejo z organi in organizacijami pri obravnavanju posameznih primerov žrtev in povzročiteljev nasilja. Nevladne organizacije se v okviru programov, ki jih izvajajo, vključujejo tudi v neposredno izvedbo ukrepov za zaščito žrtve.

Večina nevladnih organizacij že od začetka svojega delovanja izvaja začetno usposabljanje za prostovoljke in prostovoljce, ki bi radi delali z žrtvami nasilja.

Nevladne organizacije s težavo razvijajo in dopolnjujejo svojo dejavnost, ker je njihovo delovanje pogosto ogroženo zaradi finančne negotovosti. (Kozmik in Dobnikar, 1999, str. 21)

9.1 MATERINSKI DOM

Je dom, ki je namenjen predvsem mamicam z mladoletnimi otroki ter nosečnicam, ki so se znašle v trenutni ali dalj časa trajajoči socialni stiski in nimajo drugih možnosti bivanja skupaj z otrokom ter so pripravljene aktivno reševati svojo stisko. Namen strokovnega dela je v strokovni podpori uporabnicam, da si čim prej uredijo samostojno življenje izven materinskega doma.

V dom so lahko sprejete prosilke, ki pridejo same ali jih za sprejem predlagajo druge strokovne službe in so državljanke RS, prosilke z dovoljenjem za bivanje v RS ter državljanke EU, ki v Sloveniji bivajo in imajo otroka, ki je državljan RS.

Domovi se nahajajo na javni lokaciji. Ženske in otroci so v času bivanja deležni strokovne pomoči in informacij ter preostalih oblik pomoči.

9.2 KRIZNI CENTER, VARNA HIŠA, ZATOČIŠČE

Ženskam in otrokom nudijo varen prostor, v katerega se lahko umaknejo pred nasiljem v partnerskih, družinskih ali sorodstvenih odnosih. Ena od ključnih nalog teh centrov je zagotavljanje varnosti žrtvam nasilja. V večini se varne hiše in zatočišča nahajajo na tajnih lokacijah. Ženske in otroci so deležni različnih oblik pomoči, in sicer svetovanja, zagovorništva, pomoči pri iskanju službe in zaposlitve.

9.3 DRUŠTVA

V zadnjih letih je v Sloveniji nastalo več društev, ki se ukvarjajo s problematiko nasilja nad ženskami in žrtvam nasilja nudijo psihosocialno pomoč ter podporo.

Cilj društev je ponuditi informacije, ki ljudem omogočajo prepoznati nasilja in jih s tem spodbujati k odločitvi, da ga ne tolerirajo in uporabljajo.

10 ZAKONODAJA

Zakon o kazenskem postopku

Kazenski zakon le v enem členu (čl. 100 KZ SRS), ki kot kaznivo dejanje opredeljuje posilstvo in izrecno določa, da je storilec kaznivega dejanja lahko le moški in žrtev tega kaznivega dejanja z elementi nasilja le ženska. Sicer pa se skozi vso kazensko zakonodajo vloga žrtve kaznivega dejanja obravnava povsem neopredeljeno, torej zajema tako moške kot ženske ter otroke.

Samo dejstvo, da nasilje nad žensko ni opredeljeno kot posebno kaznivo dejanje, pa ne pomeni, da le-ta, glede na spol, ni deležna kazenskopravnega varstva. V veliki večini kaznivih dejanj z elementi nasilja je žrtev kaznivega dejanja ženska. Odgovor na vprašanje zakaj je tako, je potrebno iskati v zgodovini, sociologiji, ekonomiji in fizični različnosti med spoloma.

Kaznivo dejanje z elementi nasilja je vedno take narave, da storilec v celoti posega v osebno sfero žrtve. Ob razjasnjevanju dejanskega stanja, kot tudi okoliščin kaznivega dejanja, v to sfero s svojim delom posežejo še različne institucije.

Na policijski postaji, kjer žrtev poda kazensko ovadbo, zaradi storjenega kaznivega dejanja na njeno škodo, dogodek v celoti natančno opiše. Glede na to, da žrtev zaradi kaznivega dejanja pogosto utрпи telesne poškodbe, mora iskati tudi ustrezno zdravniško pomoč ter tu pojasniti izvor poškodb. V samem preiskovalnem postopku, v kolikor do njega pride, žrtev, tokrat zaslišana kot priča in s tem zavezana k resnici, ponovno opisuje potek kaznivega dejanja kot tudi okoliščine, ki so do njega pripeljale.

nacionalni program

Državni zbor je na predlog vlade sprejel resolucijo o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009-2014 (v nadaljevanju: nacionalni program) za obdobje petih let.

Nacionalni program je pripravilo ministrstvo, pristojno za delo, družino in socialne zadeve, v sodelovanju z drugimi ministrstvi, obsega pa zlasti:

- oceno stanja in opredelitev ključnih problemov na področju preprečevanja nasilja v družini,
- temeljne cilje, usmeritve in naloge na področju preprečevanja nasilja v družini v obdobju, ki ga obsega nacionalni program,
- nosilce akcijskih načrtov za izvajanje usmeritev in nalog iz nacionalnega programa na posameznih področjih,
- preventivne dejavnosti,
- podatke, ki se bodo v okviru dejavnosti državne statistike zbirali, obdelovali, povezovali, shranjevali, analizirali in izkazovali,
- usmeritve za izobraževanje in usposabljanje,
- zagotavljanje finančnih in drugih sredstev tudi za delovanje nevladnih organizacij.

Temeljni namen nacionalnega programa je usmeriti prizadevanje institucij in civilne družbe v ustvarjanje pogojev in okoliščin, ki bodo prebivalcem republike Slovenije omogočili življenje v varnem okolju, s tem pa kakovostno in učinkovito individualno in družinsko življenje.

Eden od pomembnih ciljev nacionalnega programa je dvig splošne občutljivosti za problematiko nasilja, še posebno če so temu izpostavljeni otroci znotraj družine. Prizadevanje organov in organizacij se mora nadgrajevati z ozaveščanjem, da smo vsi soodgovorni za družbo, v kateri živimo, ter da dajemo vso možno pomoč otrokom in odraslim, ki želijo izstopiti iz kroga nasilja.

Cilji so:

- zmanjšanje nasilja v družini in širši družbi nasploh
- povečati preobčutljivost za problematiko nasilja v družini
- zagotoviti usklajeno delovanje pristojnih organov in organizacij
- spodbujati raznovrstnost, enakomerno dostopnost, razvoj in kakovostno izvajanje programov za pomoč žrtvam
- spodbujati raznovrstnost, enakomerno dostopnost, razvoj in kakovostno izvajanje programov povzročitelji nasilja
- zagotoviti sistematično ozaveščanje otrok, mladine in odraslih o njihovih temeljnih človekovih pravicah in dolžnostih ter vzgajanje za življenje v družbi brez nasilja, za sožitje med generacijami in spoštovanje vseh ljudi
- spodbujati ozaveščanje zlasti tistih, ki so izpostavljeni nasilju v družini, o možnih oblikah pomoči in zagotavljanju njihove dostopnosti po vsej državi
- zagotavljanje redne vire financiranja programov pomoči.

V Sloveniji nimamo celovite periodične raziskave o nasilju v družini, na kar nas opozarjajo tudi mednarodne organizacije (priporočilo Odbora Organizacije združenih narodov za odpravo diskriminacije žensk). Za celostno lotevanje ter problematike je raziskovanje nadvse pomembno. Treba je sistematično pridobivati kvantitativne in kvalitativne podatke, ki bodo pripomogli k izoblikovanju jasnih in konkretnih ciljev ter k učinkoviti pomoči in uspešni preprečitvi nasilja v družini. Prav tako take raziskave lahko pokažejo stopnjo uspešnosti organizacij in organov pri preprečevanju nasilja v družini.

Uporabnost in smiselnost same raziskave je seveda odvisna od povezanosti strokovnjakov različnih področij.

11 POSLEDICE NASILJA

Nasilje ima za prizadete različne posledice, ki so toliko hujše, kolikor dlje traja odnos, v katerem prihaja do nasilja. Težnja nasilja namreč je, da se sčasoma stopnjuje.

Na fizični ravni segajo posledice od poškodb, ki so različnih stopenj, pa do smrti. Na psihični ravni povzročajo nasilje stalen strah in tesnobo, zmanjševanje samospoštovanja in samozaupanja, razvoj intenzivnega občutka nemoči in nesposobnosti. Posledice vsega tega pa so psihične in psihosomatske motnje tako pri otrocih kot pri materi.

Ena od posledic življenja v nasilnem odnosu je tudi to, da ženska iz takšnega odnosa vedno težje izstopi. Izgubi pogum in samozavest ter je vedno bolj prepričana, da se pred nasiljem sploh ne more umakniti na varno. Občutek je utemeljen saj se nasilje stopnjuje, kadar ga ženska hoče prekiniti.

Nasilni odnos le redke lahko prekinejo brez pomoči od zunaj. Ko pa se ženska končno odloči, da bo poiskala pomoč, pa je toliko pomembneje, da to pomoč v resnici dobi. Na njeno potrebo po zaščiti in pomoči je potrebno odgovoriti pozitivno in brez obsojanja. Če se to ne zgodi, bo verjetno zapadla v še večji brezup. Občutek, da je situacija nerešljiva, se bo še povečal.

(Čeprav so zavetišča še vedno pod vplivom različnih negativnih stereotipov in napačnih predstav, le nudijo veliko pomoč ženskam in jim pomagajo iz najhujših stisk.

Zavetišča se ohranjajo, četudi brez ustreznih in zagotovljenih stalnih sredstev in pogosto sovražno razpoloženemu okolju navkljub. Očitajo jim, da razdirajo družino, čeprav je očitno, da nudijo samo predah obupani ženski.

V večini primerov se ženske zatekajo v varno hišo že z izoblikovano predstavo o svojih nadaljnjih namenih, saj že sam odhod od doma kaže na novo odločnost in na nov začetek.)

(Za začetek bi bilo potrebno izkoreniniti prepričanje, da je nasilje v družini zasebna stvar in ne problem celotne družbe.)

Žrtev je zelo slabo zavarovana tako s strani družbe kot s strani zakonodajalca in enako s strani policije. Žal pa se dogaja, da se institucije vključijo nemalokrat šele takrat, ko je ženska – žrtev že psihično in fizično uničena.

Policistke ali kriminalistke bi morale biti bolj številčen del enot organov za notranje zadeve. S tem bi organi za notranje zadeve omogočili ženski žrtvi enakovredno obravnavo v predhodnih postopkih. So stvari, o katerih lahko govori ženska samo ženski.

12 ZAKLJUČEK

Nasilje je bilo prisotno v preteklosti in je tudi v sodobnosti. Zdi se, da nas čedalje bolj obdaja, morda k temu prispevajo tudi družbene razmere, finančna kriza ali pa se o njem morda le več govori.

Skozi leta se je spremenilo zavedanje o tem, da je nasilje nad ženskami in otroki zločin in da je za spremembe na tem področju potrebna čim večja ozaveščenost žensk in otrok, da se nasilju uprejo, ga prijavijo in da je učinkovita pomoč za tiste, ki so ga preživele.

Kljub sodobnemu načinu življenja in mnenjem strokovnjakov, da delajo veliko na tem področju, je še vedno v veliki meri prisotno nezadovoljstvo žensk, ki doživljajo ali so doživljale fizično nasilje, ponižanje, grožnjo, spolni napad, z obstoječimi strokovnimi službami.

Zdi se, da zakonodaja ne daje dovolj poudarka varstvu žrtve, ki si ob nezadostni pomoči države sama pogosto ne more pomagati, zato pogosto ostane v okolju, kjer je soočena z nasiljem ali pa se zaradi nerešenega stanovanjskega problema vrne nazaj v tako okolje.

Menim, da je v Sloveniji premalo »zavetišč« in domov, hkrati pa so neenakomerno razporejeni, saj ne obstajajo na območju celotne Slovenije, kar bi omogočalo, da bi ženske lahko ostale v okolju, kjer so zaposlene in kjer otroci obiskujejo šolo.

Zavetišča v Sloveniji so prezasedena. Eden od razlogov za to je stanovanjski problem. Mnoge ženske – žrtve nasilja ne zmorejo plačevati najema stanovanja, domov pa se ne morejo vrniti. Uspešnost reševanja stanovanjskega problema pogosto ovirajo dolgotrajni sodni postopki, povezani z ugotavljanjem skupnega premoženja pridobljenega v času zakonske zveze oz. zunajzakonske skupnosti.

Sodišča bi morala v teh postopkih dajati več poudarka preprečevanju procesnih zlorab, saj stranke (moški), ki imajo ponavadi večji delež skupnega premoženja zavlačujejo postopek. Dolgotrajni in zahtevni postopki so praviloma tudi dragi. Ženske (žrtve nasilja) pa pogosto nimajo sredstev za plačilo pravne pomoči. Zagotovitev dostopne pravne pomoči je tako posebnega pomena za ženske – žrtve nasilja.

Odnos družbe do nasilja nad ženskami je potreben temeljite spremembe. Ženske, ki doživljajo nasilje, pogosto ostajajo same, brez ustrezne podpore širše skupnosti in okolja, zato nasilnih dejanj ne prijavljajo.

Socialne službe imajo še vedno pomanjkljivo ponudbo pomoči na področju nasilja nad ženskami in so vpete v nasprotujoče si vloge, ki jih morajo izpolnjevati (ugotavljanje stanja, izrekanje ukrepov, svetovalno–terapevtska ali druga pomoč).

Nevladne organizacije pa s težavo razvijajo in dopolnjujejo svojo dejavnost, ker je njihovo delovanje pogosto ogroženo zaradi finančne negotovosti. Menim, da morajo biti pristojne službe pri reševanju posameznih primerov v nenehnem stiku z vsemi vključenimi stranmi med seboj povezane, da morajo spremljati dogajanje na terenu, saj le-tam lahko dobijo ustrezne in pravilne informacije o dogajanju, predvsem pa morajo ukrepati hitro, saj je jutri lahko že prepozno.

Pri reševanju nasilju je vsekakor potrebno tudi usposabljanje socialnovarstvenega in zdravstvenega osebja za prepoznavanje primerov nasilja nad ženskami in ustrezno ravnanje z njimi, saj se ustanove redko dovolj občutljivo odzovejo na tisto posebno ranljivo stanje odvisnosti, v katerem se kot stranka znajde ženska, ki potrebuje pravnika, zdravnika, policista ali socialnega delavca.

Zelo pomembno je širjenje zavedanja o resnosti problematike nasilja o tem, da vse oblike nasilja nad ženskami, tako telesno kot duševno in spolno, pomenijo kršitev človekovih pravic.

Nasilna oseba mora za svoja dejanja prevzeti odgovornost in posledice. Žrtev pa mora dobiti ustrezno čimprejšnjo pomoč državnih organov in lokalnih skupnosti za vključitev v normalno življenje.

Želim si, da bi bilo žrtev nasilja čim manj in da bi ostala vrata Varne hiše Pomurja še naprej široko odprta za ženske in otroke – žrtve nasilja.

Fenomen nasilja je nekaj, kar nas osebno mogoče ne prizadeva, prizadeva pa ženske kot družbeno skupino in ima zato posledice za vse nas. Res je, da se nasilje velikokrat dogaja v prostoru »zasebnega«, ima pa družbene razsežnosti, saj se dogaja ženskam ne glede na rasno, kulturno, nacionalno, versko, razredno ali katero drugo pripadnost.

LITERATURA IN VIRI

1. SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE

1. BAŠIČ, Katja (1990). *Nasilje nad ženskami – zlasti v družini. V: Družinsko nasilje in žrtev v njem.* Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana
2. BAŠIČ, Katja (1990). *Nasilje nad ženskami – zlasti v družini. V: Kako zvemo za nasilje?* Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani. Ljubljana.
3. BAŠIČ, Katja (1990). *Nasilje nad ženskami – zlasti v družini. V: Zakaj je polje tega pojava veliko?* Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani. Ljubljana.
4. BOTACO-BEGOVIĆ, Violeta (1990). *Nasilje nad ženskami – zlasti v družini. V: Zakaj ženska ostaja in kam naj gre?* Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani. Ljubljana.
5. BOŽAC, Deležan Lorena (1990). *Dosje: Nasilje nad ženskami. V: Ko je najnevarnejša institucija zakon, najnevarnejši prostor dom, najnevarnejša oseba partner.* Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko, Ljubljana.
6. DOBNIKAR, Mojca (1990). *Nasilje nad ženskami – zlasti v družini. V: Ženska pomoč ženskam.* Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani. Ljubljana.
7. KOZMIK Vera in DOBNIKAR Mojca. *Dosje: Nasilje nad ženskami.* Ljubljana. 1999.
8. VELIČ, Irena (2004). *Obravnava nasilja v družini in ukrepi centra za socialno delo. V: Posebno poročilo Nasilje v družini – poti do rešitev.* Varuh človekovih pravic, Ljubljana.
9. PAVLOVIĆ Zoran (1990) *Nasilje nad ženskami – zlasti v družini. V: O seminarju in o gradivu.* Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani. Ljubljana.

2. ČLANKI

1. A. B. (2010). Pogovor o razsežnosti družinskega nasilja v Pomurju. *Vestnik*, 2010, št. 18, str. 6-7.
2. RAKUŠA, Jože (2004). Varna hiša je opravičila svoj obstoj. *Večer*, 7. maj, str.15.
3. NOSAN, Zdenka. Strah pred ponovitvijo nasilja. V: PERŠAK, Brigita. (ur.): *Jubilejni zbornik.* Center za socialno delo Maribor, Varna hiša Maribor, 2006, str. 62 -72.
4. Varuh človekovih pravic RS, Letno poročilo 2003, Ljubljana: Urad varuha človekovih pravic, 2004

3. DRUGI VIRI

1. Interni podatki Kriznega centra za mlade Murska Sobota
2. Intervju z vodjo Kriznega centra za mlade Murska Sobota, Simono Neuvirt - Bokan univ. dipl. soc. del.

4. ZAKONI

1. Evropska konvencija o preprečevanju mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja. Uradni list RS, št. 1/94, 2/94.
2. Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Uradni list RS, št. 7-41/94.
3. Kazenski zakonik Republike Slovenije. Uradni list RS, št. 95/2004.
4. Zakon o kazenskem postopku. Uradni list RS, št. 8/2006.
5. Zakon o preprečevanju nasilja v družini. Uradni list RS, št. 16/2008.
6. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Uradni list RS, št. 69/2004.

5. VIRI Z INTERNETA

1. *Nasilje v družini*. Dostopno 15. 09. 2010 na: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/Letno_porocilo_Varuha_za_2009.pdf
2. NEJA TRBIŽAN DESIGNPULZ. *O nasilju nad otroki in mladostniki*. Dostopno 27. 10. 2010 na: <http://www.drustvo-zenska-svetovalnica.si/nasilje-nad-otroci/o-nasilju-nad-otroki-in-mladostniki>.
3. *Predstavitev anonimne e-prijave nasilja v družini – vabilo na novinarsko konferenco*. Dostopno 08. 06. 2010 na: <http://www.policija.si/>
4. STUDIO EFEKT (2008). *Društvo varnega zavetja – varna hiša Pomurja. O varni hiši*. Dostopno 16. 10. 2010 na: http://www.dvz.si/o_varni_hisi.htm.
5. *Predstavitev CSD M.Sobota*. Dostopno 30. 03. 2010 na: <http://www.csd-ms.si/>
6. *Krizni center za mlade*. Dostopno 03. 02. 2010 na: http://www.csd-ms.si/?page_id=95
7. *Nevladne organizacije v Sloveniji*. Dostopno 28. 10. 2010 na: <http://trgovina.amnesty.si/povezave.php?kid=41>

